

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post
 binnenland bij vooruitbetaling . f 2.00
 Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
 Afzonderlijke nummers. . . » 0.10
 Men abonneert zich voor minstens zes maanden
 ingaande op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . f 0.10
 Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
 » » » 1000 » . - 0.08
 » » » 3000 » . - 0.07

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan den Voorzitter, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, 7a Heerengracht of aan den Secretaris, M. A. VAN HEEKEREN, 204 Oranje-Nassastraat, beiden Den Haag.

Voor de **Administratie**, ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats**, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 109 Laan Copes v. Cattenb. Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG” **Haagpoort 4**, Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Inhoud van dit nummer.

Voor den Noodlijdenden Javaan. — Mededeelingen. — Een Indiër over Engelsch-Indië. — Oost-Ind. Berichten. — West-Ind. Berichten. — Koloniale onderwerpen. — Uit onze Kleine Bode. — Ingezonden. — Boekaankondiging. — Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië. — Feuilleton.

Voor den Noodlijdenden Javaan.

Restant in Kas op 4 Februari . . . . . f 202.34
 Van Mejuffrouw Justine Rogé te Apeldoorn werd ontvangen de opbrengst eener door haar, met medewerking van eenige artiesten gegeven soirée, tot een bedrag van 164.75
 Totaal in kas op 12 Februari . . . . . f 367.09

Voor het gegeven bewijs van sympathie met het streven der vereeniging, om de meest noodlijdenden, onder de Inlanders, hulp en steun te verschaffen brengen wij aan mejuffrouw Rogé en hare medewerkers den besten dank van ons Hoofdbestuur over.

Mededeelingen.

I. Van de 5e Commissie:

Mochten wij in het vorige nummer een treffend blijk mededeelen van de sympathie van Hare Majesteit onze geëerbiedigde Koningin met het streven der Vereeniging om de ontwikkeling der huisindustrie van den Inlander in de Koloniën te bevorderen, thans maken wij met vreugde melding van een schrijven, dat onze eere-voorzitter, namens Hare Majesteit de Koningin-Moeder mocht ontvangen. Het luidt als volgt:

's-Gravenhage, 9 Februari 1903.

Gevolg gevende aan de bevelen van Hare Majesteit de Koningin-Moeder heb ik de eer U Hoog Edel Gestrenge te berichten, dat Hare Majesteit met veel belangstelling kennis nam van den inhoud van uw aan mij gericht schrijven van 2 Februari l.l.

Mocht het door de Vereeniging „Oost en West” ontworpen plan tot stand komen, dan hoopt Hare Majesteit later gelegenheid te zullen vinden van Hoogstderzelver belangstelling nader te doen blijken. Inmiddels heb ik de eer te voldoen aan Hare Majesteits opdracht door U Hoog Edel Gestrenge bijgaand, ter bevordering van het bovenbedoeld plan, te doen toekomen eene bijdrage van twee honderd en vijftig gulden.

U Hoog Edel Gestrenge veroorloofde mij U de hernieuwde verzekering aan te bieden mijner gevoelens van de meeste hoogachting.

De Intendant van het Huis

van H. M. de Koningin-Moeder,
S. M. A. DE RANITZ.

Ook van verschillende andere zijden blijkt de groote belangstelling in hetgeen wij bedoelen, door het toetreden als aandeelhouder in de op te richten Naamlooze Vennootschap.

Onze eere-voorzitter Mr. J. W. van Lamsberge, Jan van Nassastraat 125 en de presidente mevrouw N. van Zuylen-Tromp, Heerengracht 7a, zijn bereid inschrijvingen te ontvangen van leden of niet-leden, die zich geroepen voelen ons werk te steunen.

FEUILLETON.

„REISHERRINNERINGEN”.

Deli in 1876.

„Lain Dahoele, lain Sekarang.”)

Het was omstreeks in de eerste helft van het jaar 1876.

Wij reisden van Singapore naar Deli met een van de kleinere booten van de Nederl. Ind. Stoomvaart m.j.

De overtocht duurde ongeveer 40 uren.

De eerste aanlegplaats was in dien tijd Laboean-Deli. Onze raderboot ging echter, wegens de vele banken, op een afstand van een half uur roeien op de rée ten anker.

Een chineesche sampan bracht ons en onze bagage tot vóór het douane kantoort, waar men ons — vreemd genoeg in een tabaksland — dadelijk vroeg of wij ook sigaren of tabak te declareren hadden.

De „boom” (kantoor van in- en uitgaande rechten) bestond uit een viertal gebouwtjes, n.l. drie woonhuizen en een kantoor met goedgeang (pakhuis). Deli was in eerste opkomst. Men was — om zoo te zeggen — nog bezig het te ontdekken. En toch reeds een talkantoor!

Geen wegen, geen of de meest primitieve middelen van gemeenschap, geen politie — niets, letterlijk niets — maar hier en elders a/d monding van groote rivieren fiscale ambtenaren en tollenaars.

Te Laboean, het stadje lag nog een kwartier rijden van den boom; een assistent resident, een schout voor de politie, een fiscaal ambtenaar voor civiele zaken, eenige klerken, een

(* Eertijds en thans.

II. Afdeling 's-Gravenhage: Vijfde Voordracht.

Op **Woensdag 18 Februari a.s.** zal in het gebouw **Diligentia**, Lange Voorhout 5, den Haag, des avonds **ten 8 ure**, de heer **C. C. A. Dudok de Wit** uit Amsterdam eene projectie-voordracht houden van zijne:

Reis door Nederlandsch-Indië, eene proeve van Fotografische Reis-illustratie in **450 lichtbeelden**.

Zoals uit achterstaande advertentie blijkt, hebben de leden, ook uit andere afdelingen, op **vertoen hunner lidmaatschapskaart persoonlijk vrijen toegang**, benevens het recht om voor hunne **huisgenooten** kaarten voor de **zaal** te koopen tegen f 0.50 per plaats.

Voor niet-leden is de entree bepaald op **f 1.—** voor de **zaal** en **f 0.25** voor de **galerij**.

Kaarten kunnen worden gekocht en plaatsen besproken voor f 0.25 per plaats, op **Maandag 16 Februari** van 10 ure v. m. tot 4 ure n. m. **door de leden; Dinsdag en Woensdag 17 en 18 Februari** van 10 tot 4 ure **ook voor niet-leden**.

Op den avond der lezing zijn aan het gebouw **Diligentia** nog kaarten verkrijgbaar.

III. Afdeling Breda:

Den leden wordt kennisgegeven, dat **Zaterdag 14 Februari a.s.** des avonds **ten 8 ure**, in de Bovenzaal van het **Zuid-Hollandsch Koffiehuis**, (dus niet in de *Beurs*), de Hoog Edel-Gestrenge Heer **H. van Kol** eene lezing zal houden over:

Een reis dwars door Bali en Lombok.

Aan allen, die den 10den Februari geen toegangsbewijs mochten hebben ontvangen, wordt beleefd verzocht zich aan te melden bij den Secretaris der Afdeling: **J. C. van Reijn**, Princenhage, Steenweg A 377a, tegenover het Café van den Heer Bruijnseels.

Een Indiër over Engelsch-Indië.

In de jongste vergadering van «Moederland en Koloniën», waarin het ontwerp van wet op de decentralisatie in Indië door den hoofdbanketnaar met verlof, F. Fokkens werd ingeleid was o.a. ook sprake van de vertegenwoordiging van het inlandsch element in de wetgevende en andere raden in Engelsch-Indië.

De inleider deelde hieromtrent mede dat twee Engelsche residenten, met wie hij daarover gesproken had, hem glimlachend hadden te kennen gegeven dat de aanwezigheid van inlandsche leden in bedoelde bestuurslichamen niet veel om 't lijf zou hebben «Wij hebben toch de macht in handen».

Het laatste wisten we al uit hetgeen John Stuart Mill in zijne, in 1861 uitgegeven *Proeve van een vertegenwoordigend bestuur* en Sir Jones Strachey in zijn, in 1888 verschenen werk, *Indië over de inrichting van het bestuur in Engelsch-Indië* schreven.

De Gouverneur-Generaal van Engelsch-Indië en de Gouverneurs der onderscheidene provinciën dier kolonie hebben o.a. zelfs het recht om op eigen verantwoordelijkheid een beslissing te nemen tegen een, eventueel met algemeene stemmen genomen besluit der, hun toegevoegde raden.

Chineesch ambtenaar met den rang van Khapitan, een vliegende procureur, twee Europeesche toko's, twee hotels, een gevangenis, eenige kade's, (winkels), een partij losse politie agenten, met een geweten als eerste soort getah perjah en eindelijk eenige dozijnen Chineesche pensions met ruim 800 lustige Weiber von. . . . . Macao.

De hotels, twee in getal, waren steeds goed bezet. De officiele taal was de Engelsche, maar aan tafel waaraan Franschen, Belgen, Groot-Britten, Denen, Duitschers, Russen, Singapore-country-borns en ook wel eens enkele Hollanders waren gezeten, sprak een iegelijk zijn moedertaal, vooral wanneer men een «landsman» ontdekt had.

Maleisch (het «Penang Malay en het Ned. Indische passer of stuurmans-Maleisch), werd als Volapuk veel gebruikt door die natie's, welke geen andere talen machtig waren.

Men waande zich, in deze omgeving van zoovele menschenrassen, van whisky en tabaksdamp, in de far West, te midden van goudzoekers ergens in Zuid-Amerika, en het kostte heel veel moeite, om er aan te gelooven, dat men zich hier bevond op Nederl. Ind. grondgebied.

Het waren bijna allen tabakkers, die men hier aantrof als Planters, die den toean Toengko Sultan van Deli een bezoek brachten en om grensuitbreiding verzochten, of wel den grooten Heer, den assistent-resident, moesten spreken; managers en assistenten, die naar «stinkors» kwamen zoeken (stinkors = weggelopen koelie's) of inkoopers voor de Estate gingen doen;

doortrekkende reizigers, op weg naar Singapore of Penang, om werkvolk en materialen te koopen. Al deze pioniers kwamen van heinde en ver. Sommigen hunner met een rid achter zich van vier dagen.

Men liet «Syce» den Pony zadelen, kleedde zich in cache-

En waar de vertegenwoordigers van het inlandsch element slechts een kleine minderheid vormen, die belangen voorstaat welke veelal rechtstreeks indruischen tegen die van het moederland, die bij de officiele meerderheid het zwaarst wegen, volgt hieruit dat het, voor hun volk nuttig effect van hun aandeel in bestuurszaken slechts gering zal wezen.

Hoogst verkeerd zou het echter zijn zoo men om dat geringe effect zou meenen gerechtigd te zijn tot het falen der instelling van vertegenwoordiging van het inlandsch element in Engelsch-Indië te mogen concluderen, of daaraan het karakter eener caricatuur te mogen verleenen.

Wie in de gelegenheid was, om in de Britsch-Indische pers de verslagen van raadszittingen te volgen, zal ontwaard hebben dat de inlandsche raadsleden ten volle doordrongen zijn van den geest, die Stuart Mill in zijn bovengenoemd werk als noodzakelijk voor een goeden gang van zaken vooropstelde.

Zij beschouwen zich dan ook geenszins als nullen en komen rond voor hunne meening uit, die dikwerf, niettegenstaande en misschien wel juist door de, bij hen gebruikelijke hoffelijke inkleding, als een venijnigen geeselslag het Engelsch régime striemt.

En al houden de machthebbers slechts zelden en dan nog maar in geringe mate rekening met die meening, zoo kan de hier bedoelde instelling toch een uitstekend middel genoemd worden om zich op de hoogte te houden van de wenschen en nooden van het overheerschte ras tot tijd en wijle omstandigheden en goede wil samenwerken om daaraan gehoor te verlenen. 1)

Mocht het eenmaal daartoe in Engelsch-Indië komen dan zal het der regering niet aan de noodige zaakkundige voorlichting van de zijde van het Hindoesche volk hebben ontbroken, welks voorgangers niet ophouden zoo in als buiten de raadalen te wijzen op tekortkomingen van het bestuur en op middelen om tot een beteren toestand te geraken.

Wat men toch ook het Engelsch-Indisch Gouvernement met recht moge verwijten, zeer zeker niet de verstikking van het vrije woord, waarvan door de besten der besten van het overheerschte ras op werkelijk waardige wijze wordt gebruik gemaakt.

Ik wijs hier o.a. op de goed gestelde, verontwaardigde protesten van het jaarlijksch dagend Indisch Nationaal Congres tegen het, door Engeland op zelfzuchtige wijze gevoerd beheer van het, ter verhooging van den uiterlijken glans van het Engelsch koningschap tot keizerrijk verheven Indië.

Een keizerskroon boven de graven van 19 miljoenen menschen, die in 40 jaren tijds tengevolge van de heerschende hongersnooden om het leven kwamen.

Ik ontleen dit enorme cijfer aan een, den 11den Juni van het vorige jaar door den president

1) Het doel der instelling moet echter natuurlijk wezen om zooveel mogelijk wel met die wenschen en nooden rekening te houden.

mire en poedjamah (pantalon), schoot de voeten in een paar witte schoenen van één dollar het paar, de pantalon in de kousen, wat sigaren van eigen bodem i/d zak en achter op het zadel, gepakt in een geitenvalletje, een Engelsch hemd compleet, en een zwart jasje om te kunnen compareeren voor Zijn Wel Edelgestrenge . . . . .
 . . . . . en snel ging het voorwaarts door bosch en door wei . . . . .

Tegen één uur 's middags en half zes 's avonds, keek men eens rond, of er geen estate of assistentswoning was, waar men voor zich en zijn paard voeding en dak kon erlangen.

Men werd overal vriendelijk ontvangen, aan den disch genoodigd en te slapen geleid.

Den volgenden ochtend, na een gebruik van een kop koffie en wat harde biscuits, wêr op marsch.

Heel veel plichtplogingen, als: «erg aangenaam geweest», en «dankjes zonder einde» werden niet gewisseld.

Bij het weggaan behoefde men niet in den gang te zoeken naar de deur van de keuken om het «meisje» iets in de hand te stoppen. De bedienden werden er ruim betaald!

Was de heer niet te huis, geen nood, de bezoeker was in Casa Cara even welkom.

Nog natuurljks boven gekomen, trad de bediende hem tegemoet, wees hem een kamer, overhandigde een sarong en een paar sloffen en bracht de noodige dranken en sigaren.

De toean Toenkoe Sultan van Deli was een zeer bejaard heer, die troonde in een oud en vervallen huis, samengesteld uit de materialen, boomblaren, boomschors, bamboe en rottan. De troon was een houten stoel en Z. Hoogheid was bij gelegenheid van ons bezoek gekleed in pantalon, en over het naakte bovenlijf een vischnet. Ter zijde stond een enorme koperen tampat-loedah (overvloedshoorn).

van het 11de Provinciale Congres te Madras, G. Subramania Iyer gehouden openingsrede, welke mij ook belangrijk genoeg voorkomt om haren inhoud hier verkort weer te geven, zoowel tot staving van mijn bewering betreffende de huldiging van het vrije woord in Engelsch-Indië, als omdat daarin door een Indiër eenige der meest ernstige vraagstukken worden ter sprake gebracht, die in de politiek dier kolonie steeds meer en meer op den voorgrond treden en van welke oplossing in de naaste toekomst het wel of wee van miljoenen menschen afhangt.

De heer Iyer had 't het eerst over den hongersnood en merkte daarbij op dat de goede bedoelingen van het gouvernement en het daaruit sprekend besef van zijne verantwoordelijkheid op prijs werden gesteld, maar dat toch de, door het gouvernement ten deze aangenomen houding geenszins in overeenstemming met den omvang der ramp kon worden geheeten.

Van officieele zijde werd nu ook wel niet ontkend dat er onder het volk vreeselijke armoede werd geleden, maar toch beweerde dat een verbetering in den toestand viel waar te nemen. Spreker schaarde zich aan de zijde van zijn landgenoot Romesj Tsjander Dutt met de stelling, dat de verarming van het volk tengevolge van zekere oeconomische en politieke oorzaken steeds grooter vorderingen maakt.

Slechts een onpartijdig, grondig onderzoek door deskundigen, zooals dit door den Indischen Hongersnoodbond werd verlangd, zou een einde aan dat verschil van meening kunnen maken.

Ten einde evenwel zijn standpunt toe te lichten ging spreker aan de hand van officieele gegevens na, welke verliezen door het volk aan bezit zoowel als aan menschenlevens werden geleden, als een gevolg van de beide laatste groote hongersnooden, in 1897 en 1901.

Voor het westelijk gedeelte van Voor-Indië werd het verlies aan bezit, dat de landbouwklasse tengevolge van den laatsten hongersnood leed, op niet minder dan 600 miljoen gulden geschat en voor Centraal-Indië op omstreeks 240 miljoen. Voegt men daar nu nog bij wat in andere gedeelten der kolonie door het mislukken van den oogst verloren ging, dan komt men tot een totaal bedrag van 1200 miljoen. Stelt men de verliezen gedurende den hongersnood van 1897 op de helft van dat bedrag en let men niet alleen op de rechtstreeksche uitgaven voor de noodlijdenden, maar ook op het verlies aan landrente en de mindere opbrengst van verschillende belastingen, waarin het volk toch maar weer moet voorzien, dan komt men tot de reusachtige som van 2400 miljoen gulden als het bedrag, dat de afname van het volksvermogen in het tijdperk 1897—1901 aangeeft.

Wat het verlies aan menschenlevens aangaat kan men uit de cijfers, die de volkstellingen van 1891 en 1901 uitwijzen, nagaan dat de sterfte tengevolge van oorzaken, die haar oorsprong in den hongersnood vonden, 19 miljoen offers moet hebben geëischt.

«Mij is», zeide spreker, «niet bekend dat eenige

Een onderhoud met dien Vorst, die woonde en gekleed was als een koelie, maar een groot grondbezit had — was voornamelijk voor de vreemdelingen — zeer moeilijk. Van etiquette, naar Inlandsch gebruik van de bezoekers vis-à-vis den Sultan, kon geen sprake zijn. Doch men nam het niet euvel, wanneer de tekortkomingen maar aangezuiverd werden door een mooi geschenk.

In dien tijd kon men voor een eerste klasse geweer met ammunitie wel eens een flink stuk grond krijgen!

Tijdens ons kort verblijf te Laboean, werden wij onaangenaam getroffen door een zeer droevig intermezzo.

De heer Nederveen Pieterse, was naar aanleiding van klachten, binnengekomen van weggelopen Chinezen van de Estate waarvan hij manager was, reeds meermalen opgeroepen naar Laboean om zich ter zake te verantwoorden. Aan deze herhaalde oproeping werd echter geen gehoor verleend. Al spoedig bleek het overtuigend, dat de koelie's die van deze onderneming waren weggelopen, opgespoord en teruggebracht, op de verschrikkelijkste wijze werden gefolterd. Zoo had men aan een Chinees gevraagd de plaats op te geven, waar de andere gevluchten zich bevonden. Toen nu deze koelie antwoordde, zulks niet te weten, werd de man naar het kantoor gebracht en werden daar in tegenwoordigheid van den tandil en den manager zijn beide diemen onder de kopiepers geleid, om zoodoende den man tot bekentenis te dwingen.

De Assistent-Resident zond toen 12 oppassers onder commando van den Schout naar de Estate met de opdracht N. P. goed-dan wel kwaadschiks naar Laboean over te brengen.

N. P. werd in de gevangenis te Laboean gebracht en daarna onder geleide naar Batavia opgezonden; gedurende de reis, even vóór Penang sprong hij over boord en verdronk.

ramp, waardoor een volk getroffen werd, zooveel slachtoffers heeft gemaakt als hier het geval was. En toch is deze ramp voor de oogen van het Engelsche volk voorbijgegaan nagenoeg zonder dat zijn verontwaardiging of zelfverwijt daardoor werden opgewekt. Verantwoordelijke staatslieden, de ramp toeschrijvende aan den toorn der Voorzienigheid, stellen zich te vreden om dat alles lijdelijk aan te zien en te wachten op de dingen, die komen zullen, als de toorn der Voorzienigheid zal zijn bedaard.

De wortel van al het kwaad ziet spreker in de hopelooze armoede van de landbouw-klasse, die meer dan drie vierden van de bevolking uitmaakt. En het Engelsch-Indisch gouvernement stapelde toch nog steeds de verkregen overschotten op, in plaats van den druk der belasting op het verarmde volk te verminderen. Wat de landrente-quaestie aangaat, verwees spreker naar hetgeen de heeren Dutt en Digby over dat onderwerp gesproken en geschreven hadden, om daarna over te gaan tot de quaestie van, in den landbouw aan te brengen verbeteringen.

Hij wees op hetgeen de Vereenigde Staten voor de Filippijnen en Engeland in Egypte hadden gedaan om het contrast aan te toonen tusschen de geregingen van andere, vooruitstrevende landen en het Engelsch-Indisch gouvernement. Hier werd zoo goed als niets gedaan om den *rajol* meerdere kennis van zijn vak bij te brengen en hem te beschermen tegen de verschillende te voorkomen rampen, die den landbouwer bedreigen. Spreker zou 't nu niet te lang hebben over de verwaarloozing der irrigatiewerken, maar merkte toch op dat terwijl de landrente, waarvan de aanslag berust op een goeden toestand dier werken, tot de laatste pie werd geind, op het gouvernement de morele verplichting rustte om voor een goede instandhouding dier werken zorg te dragen. Nu dat niet het geval was en geen rechtmatige klachten iets uitwerkten, kon men onder de gegeven omstandigheden nagaan welk een onrechtvaardigen zwaren last op de belastingplichtigen werd gelegd.

Maar behalve het uitblijven van de regens en de verwaarloozing der irrigatie-werken vielen nog andere oorzaken voor het teloor gaan van den oogst waar te nemen.

Ratten, sprinkhanen en andere insecten werkten, met name in de provincie Bombay, daartoe mede en ook daartegen werd niets of zoo goed als niets gedaan.

En dan zijn er nog andere wegen waarlangs het gouvernement den landbouwer zou kunnen bijstaan als het zulks werkelijk wil. Terwijl het in de gelegenheid is om zich over alle zaken, die den landbouw betreffen, volledig in te lichten zoowel, uit hetgeen de geregingen van andere landen daaromtrent openbaar maken als uit andere bronnen, laat het dien schat van kennis onbenut, in plaats van dien ter beschikking van de landbouw-klasse in Indië te stellen.

Tot de quaestie van het technisch onderwijs overgaande, stelde de heer Iyer zich voor dat het gouvernement, gesteund door het particulier initiatief, zich ten doel moest stellen om aan het volgend plan uitvoering te geven.

1. Een onderzoek naar den toestand en de vooruitzichten van verschillende industrieën in Engelsch-Indië en de uitgave van een, in populair vorm geschreven verhandeling, waarin uitvoerige inlichtingen worden gegeven over de onderscheidene producten van land- en mijnbouw, die zich tot voorwerpen voor nuttig gebruik laten verwerken; waar ze te vinden zijn; de wijze van bewerking; enz.

2. De oprichting van vijf instellingen van wetenschap in de vijf grootste steden van het land.

3. De toevoeging van technische scholen op den voet van de Bombay Victoria Technical Institution aan vorengenoemde instellingen.

4. De oprichting van scholen voor technisch onderwijs op kleinere schaal dan de vorengenoemde in verschillende plaatsen van het binnenland.

5. De oprichting van scholen voor mijnbouwonderwijs, in verband met de steenkolenmijnen van Calcutta, de goudvelden van Kolar en de eerlang te ontginnen ijzermijnen; van weefscholen in verschillende centra der weef-industrie; en van verdere scholen voor daartoe in aanmerking komende industrieën.

6. De instelling van een groot aantal beurzen voor Indische jongelieden, om dezen in staat te stellen zich in het buitenland wetenschappelijk en practisch verder in hun vak te bekwaamen.

7. De opdracht aan gemeente- en andere besturen om een gedeelte van hunne fondsen te besteden voor de oprichting van scholen voor vak-onderwijs in eenige locale industrie of industrieën, voor de instandhouding van welke scholen — elk op zich zelve — twee of meer der genoemde instellingen zouden moeten worden verantwoordelijk gesteld.

8. De toevoeging aan het Centraal bestuur en aan elk der provinciale besturen van een bureau van experts, wier eenige bezigheid zou bestaan in het toezicht op de industriële belangen van het land, niet alleen wat den handel met het buitenland aangaat maar ook wat de verbeteringen van het volk op het gebied van handel en nijverheid betreft.

Ten slotte had de heer Iyer het over den «ongelijken strijd, die onder den naam van vrijhandel tusschen Engeland en Indië wordt gevoerd.»

«Indië» zeide hij, «is uit een handelsoogpunt juist een land voor algeheele vrijheid binnen de eigen grenzen en voor bescherming tegen het buitenland. Met zijn 1.5 miljoen vierkante mijlen gronds en zijn 300 miljoen inwoners, met zijn verscheidenheid van klimaat en productie is het een wereld op zichzelf. . . . Indië was ook voor de vestiging van het Britsch gezag uit een industrieel oogpunt geheel onafhankelijk van het buitenland en, voor zooverre het zich nu laat aanzien zou Indië niet verhoongerden, indien morgen aan den dag alle invoer uit den vreemde werd gestaakt. . . . Engeland heeft op Indië het oog

gevestigd als op een hoofdbron van zijn behoefte aan graan en ruwe materialen. Thans betreft het die zaken ook nog uit Rusland en uit de Vereenigde Staten. Wegens de toeneming der bevolking in die landen zal hun teveel allengs verminderen en Amerika, zoowel als Rusland zullen eerlang niet bij machte zijn om dezelve hoeveelheid voedingsmiddelen uit te voeren als die Engeland nu van daar betreft. Op Australië valt ook al niet te rekenen. Het jonge gemeenbest heeft zich onlangs voor het protectionisme verklaard. Zijn eerzucht is het niet om de reservegraanschuur voor Engeland te blijven. Het wil de eigen industrie tot ontwikkeling brengen en zijn politiek is op dat doel gericht. Maar met Indië kan worden omgesprongen zoals Engeland dat verkiest en, onder het motto van vrijhandel ziet het zich gedwongen om, ten voordeele van zijne heerschers en hunne industrie, slechts voedingsmiddelen en de ruwe grondstoffen op te brengen, terwijl zijne producenten en werklieden honger lijden, Engeland is de grootste fabriekstaat ter wereld; en daar het voortgaat zijne fabrieksrijverheid uitbreiden moeten oude markten verbeterd en nieuwe gevonden worden. Indië met zijn 300 miljoen is een markt, waarvan de weerga miljoen is te vinden. Engeland trekt daaruit zooveel mogelijk profijt. Al ons graan en al onze ruwe grondstoffen, die het maar krijgen kan, af te voeren, om daarvoor in de plaats de producten van zijn fabrieksrijverheid over het Indische volk uit te storten en hiertoe, ten koste van dit volk, alle mogelijke faciliteiten te verleenen, is de door Engeland tegenover Indië gevolgde politiek.» ( )

Hoe treffend wordt door dezen Indiër de zelfzuchtige politiek op de kaak gesteld, die Engeland volgt tegenover die honderden miljoenen, over wier wel en wee het gegeven is te beschikken. Maar ook hoezeer moet het trotsche Albion overtuigd zijn van den demoraliserenden invloed, die zijne heerschappij daar heeft uitgeoefend, dat het onbekommerd om de zware aanklachten, die het zich telkens en telkenmale weder uit de hoogere lagen van de overheerschte massa in het aangezicht ziet geslingerd, den ingeslagen weg blijft bewandelen.

Doch, terwijl we zoo dien Indiër hooren spreken van de ontzettende rampen, die, door onafwendbare natuurverschijnselen in het leven geroepen, door de zorgeloosheid van het koloniaal bestuur werden verzwaard, dan dwalen onze blikken af naar dien gordel van smaragd, die zich slingert om den Oceaan, en treft ons ook daar de zorgeloosheid van vorige Nederlandsche geregingen, die jaar in, jaar uit dat miljoenenvolk op Java zagen wassen, wassen en zoo bitter weinig deden voor den dag van morgen.

Maar, we zijn op een keerpunt in onze koloniale politiek gekomen. Reeds omzweeft ons de ethica, in enkele lijnen, doezelig nog, geschetst door den regeeringsmond, die te voren, zoo lang, zoo heel lang slechts words! words! wist ten beste te geven.

Maar het laatste woord blijft aan Neerlands volk. Zal dit zijn voormannen volgen op den reeds aangegevenen weg, tot heil van Indië, tot heil van Nederland, ten voorbeeld aan het huichelachtig Albion?

We hopen het. v. H.

( ) Nadat het vorenstaande reeds was geschreven omtrent ik aan Engelse bladen, dat een autoriteit in de Engelsch-Indische koopmanswereld er in zou zijn geslaagd, om Amerikaanse kapitalisten voor zijn plan te winnen, om in Engelsch-Indië de metaal-industrie in het leven te roepen. Dit resultaat zou zijn verkregen, nadat men er in was geslaagd, bij in Duitschland en in de Vereenigde Staten genomen proeven, om het warmtevoortbrengingsvermogen van minderwaardige steenkolensoorten op te voeren.

Oost-Indische berichten.

Over de politie op de Oostkust van Sumatra en de inrichting van een gewenscht politie-wezen voor de ondernemingen aldaar. De Sumatraan en het mijnbouwbedrijf. Om uit kapokpitten. Cursus om de Hollandsche taal aan te leeren, ten behoeve van Inlanders. Oprichting van ziekeninrichtingen in de afdeling Salatiga. Het nuttige van Landbouw-credietbanken op Java. Leerplan der zeevaartschool te Batavia. Verpleegsters in militaire hospitalen. Kan de rietcultuur blijven bestaan? Is de suikercultuur voor den Javaan voordelig of benadeelt en exploiteert zij hem ten bate der ondernemers?

De Deli-Ct. deelt mede, dat zij voornemens is over de arbeidstoestanden van Sumatra's Oostkust eenige opstellen te doen verschijnen, die beschouwingen zullen leveren over de politie en de rows, over de inrichting van de politie voor de ondernemingen, de oorzaken van koelie-rows en ontevredenheid, over de middelen tot verbetering van den toestand en het wegnemen der oorzaken van ontevredenheid, verder iets over de concept-ordonnantie op de emigratie, over quarantaine-inrichtingen, over het ontwerp-basis eener gewijzigde koelie-ordonnantie en tot besluit over den vrijen arbeid, terwijl het plan bestaat deze gezamenlijke artikelen, benevens een paar opstellen over de wording der koelie-ordonnantie, overbevolking en staatsbemoeiing en over de emigratie van Javanen naar Sumatra, die reeds in dat blad verschenen, afzonderlijk uit te geven.

Naar aanleiding hiervan stellen wij ons voor, achtereenvolgens bij gedeelten, die beschouwingen in beknopende vorm in onze kolommen te bepreken en reeds heden daarmede te beginnen.

Volgens de Deli-Ct. laat op de Oostkust van Sumatra de veiligheid zeer veel te wenschen over en is de politie er geheel onvoldoende, voornamelijk als gevolg van hare «onvoldoende» getalsterkte en van de «onvoldoende» regeling harer formatie, waardoor zij zelfs niet eens «voldoende» berekend is voor de waarneming der gewone alledaagsche dienstverrichtingen. Om te bewijzen dat de formatie der politie niet goed geregeld is, kiest zij als voorbeeld de formatie van het korps gewapende politie in de onderafdeling Medan en beschrijft dan uitvoerig hare sa-

menstelling en de verschillende diensten, zoowel over dag als gedurende den nacht, die van dit onvoldoende personeel worden gevorderd, om daarna de gevolgtrekking te maken dat er meer politiedienaren en op de hoofdplaatsen schouten noodig zijn.

Behalve voor het betrekken van de noodige wachtposten en het doen van alle mogelijke karweitjes wordt de politie nog gebruikt voor het opbrengen van gevangenen, het overbrengen van dienstbrieven of orders naar de ondernemingen, het fungeeren als chambellan bij den politierol, bij den landraad, bij de zittingen van het residentie-gerecht en voor allerlei andere kleine boodschappen, die hun door het korps ambtenaren voor dienstzaken worden opgedragen.

Voorts moeten zij nog inspectiën en exercitiën bijwonen, in den regel op tijdstippen, die al heel ongunstig gekozen worden met het oog op de vermoeiende nachtdiensten, terwijl zij in de afdeling Medan ook bij rows moeten optreden. Alhoewel het vorige Bestuur het met deze beschouwingen geen eens was, blijft de Deli-Ct. toch beweren dat de veiligheid zeer veel te wenschen laat en de politie ten eenenmale onvoldoende is, waarom dan ook een onderzoek van regeeringswege niet mag uitblijven, te meer daar de Delische toestanden in den laatsten tijd nog al veel en niet altijd in gunstigen zin besproken worden en, om de woorden van dat blad te gebruiken, omdat Deli in Europa langzamerhand als het land der buitenste duisternis te boek gaat staan, waar het een vrijgevochte boel is en waar de tabakspolier gelijk staat met den neger-slaven-drijver uit Uncle Tom's negerhut.

De Deli-Courant wenscht voor de ondernemingen een afzonderlijk gewapend en mobiel politie-korps, dat met de gewone politiediensten niets te maken heeft en uitsluitend als gewapende macht optreedt, bij wijze van machtsvertoon in tijd van rust en bij wijze van troepen in tijd van oproer.

Dit korps, onder commando van een kapitein-of-ten luitenant-instructeur, die tevens de administratie moet voeren, zou, als een zelfstandige politie-divisie voor de Oostkust, in vier groepen verdeeld kunnen worden over Boven- en Beneden-Langkat, Deli en Serdang.

Aan het hoofd van elke groep, die met twee man kader uit 14 man bestaat, zou een sergeant, (benevens een korporaal) moeten staan, zoodat de geheele divisie uit 56 man bestaat, plus een Chef, aan wien een schrijver dient te worden toegevoegd en acht man kader, totaal dus 65 man. Zij zouden een afzonderlijk uniform moeten dragen, zoodat de koelie voor het uniform alleen reeds ontzag krijgt, terwijl het korps ook tegenover de inlandsche bevolking, waar zulks noodig mocht blijken, goede diensten kan bewijzen.

De Chef en sergeanten moeten Europeanen of Indo-Europeanen zijn, de manschappen liefst gerecruteerd worden uit Amboneezen, oppassers of oud-gedienden. De bewapening zal, kussens bestaan uit de maréchaussee-karabijn en een korten sabel, waarop een politiestok bevestigd. Voorts zouden die manschappen, waar de wegen goed zijn, zooals in Deli en Langkat, van rijwielen voorzien kunnen worden, terwijl in het Serdangsche, waar de wegen minder goed zijn, van paarden gebruik gemaakt kan worden.

Ziehier, volgens de Deli Ct., in korte trekken hoe een dergelijk politiekorps zou kunnen worden opgericht.

Den Commandant zou men kunnen detacheren en later weer in het leger doen doordienen, terwijl de tractementen als volgt geregeld kunnen worden:

de commandant f 875.—, per maand,
de sergeant f 60.—,
de korporaal f 1.—, per dag,
de manschappen f 0,60.

Te zamen zou het korps dan f 21,000 's jaars kosten, plus ongeveer f 1500 aan onderhoud der rijwielen, die gemakkelijk door een politie-belasting, door de Europeanen en cultuur- en mijnbouwkundige ondernemingen in de respectievelijke afdelingen, waar zulks ingevoerd werd, zouden kunnen worden gedragen.

Het korps zou op hoofdplaatsen in speciale barakken gestationeerd moeten zijn, niet al te verwijderd van de woning van den controleur en aangesloten aan het telefoonnet.

De Commandant, zou, in overleg met den controleur, onmiddellijk wanneer gealarmeerd wordt, zijn divisie kunnen doen opstijgen en vertrekken en zich al of niet doen volgen door gewapende politie-oppassers, die op de gebruikelijke wijze in karretjes zouden kunnen worden aangevoerd.

Door deze mobile kleine korpsen zal worden voorkomen, dat koelie-rows tot 'n groep van twee of meer tuinen overslaan, zooals wel eens is gebeurd; de muitlust zal spoedig verdwijnen, wanneer dit korps spoedig ter plaatse aanwezig is en door uniform en goede discipline imponerend, krachtig en beslist optreedt, waar dit noodig is, terwijl met een doorgaans nachtdienst van de telefoon en het aanbrengen van signaaltoestellen op de huizen der administrateurs, er eindelijk, volgens de Deli Ct., veiligheid zal heerschen in de reusachtige streken, die daar vrijwel eenzaam en verlaten liggen te midden der oerboschen van de Oostkust van Sumatra.

Het is bepaald jammer dat de fiere Sumatraan zich te hoog acht voor het mijnbouwbedrijf, honderden loopen er ledig, die geen verdiensten hebben en toch weigeren zij pertinent werk te zoeken bij de mijnen, waardoor men steeds koelies van elders moet aanvoeren, ten einde het mijnbedrijf gaande te houden.

Uit Sawah Loento verneemt dan ook het Bat. Nbl. dat de aanvoer van javaansche contract-koelies geregeld voort gaat. Zij worden even streng gekeurd als de militairen, zoowel vóór de verzending als bij aankomst, eerst wanneer deze laatste keuring gunstig uitvalt, wordt de contractant aangenomen; valt zij ongunstig uit dan gaat de koelie voor rekening van den koelieverwer naar Java terug.

Gelijk bekend, is een proefneming met Chinesees koelies mislukt en hoofdzakelijk omdat de meeste Chinesezen fysiek minderwaardig bleken en de hospitalen zoo met zieken overvuld raakten. Tot dusver hebben, zooals uit Sawah Loento wordt geschreven, de kettingsjongens het record geslagen als mijnwerkers, die den besten arbeid verrichten.

Kapokpitten komen volgens de Sem. Ct. sedert kort in den handel, met het gevolg dat op Pontjol op het oude terrein van de oude lucifer-fabriek binnenkort een fabriek zal verrijzen tot vervaardiging van olie uit kapokpitten.

De machinerijen daarvoor benodigd zijn reeds aangekomen. De prijs van zuivere kapok is thans f 22 per picol.

Nu in den tegenwoordigen tijd het verlangen bij de inlanders om de Hollandsche taal aan te leeren allengs groter begint te worden, verdient de arbeid van de onderwijzers B. J. Visscher en Th. J. A. Hilgers allen lof, die, zooals het «Onderwijs» mededeelt, eerst-daags een volledige cursus zullen uitgeven bestaande uit zes deeltjes en een sleutel, met het doel den in-

landers het aanleeren van die taal, ook door zelfstudie gemakkelijk te maken.

Door de Vereeniging Oost en West werd voorloopig f 1500 gegeven uit de in Nederland voor de noodlijdende Javanen saamgebrachte gelden aan den bond van zendelingen, afdeling Salatiga, ter oprichting op zes verschillende plaatsen van ziekeninrichtingen voor behoeftige inlanders, onder toezicht van Dr. van der Lelij, zending-arts te Djokja, die ze op dezelfde wijze zal inrichten als Dr. Scheuer's Petronella-Hospitaal te Djokja.

Hoe nuttig landbouw-credietbanken zijn, blijkt ten volle uit het feit, zegt de Preanger-bode, dat de landbouw-credietbank te Soemadeng dit jaar credit verstrekt voor den aankoop van zaadpadi ten behoeve van Tomo en omstreken. Verleden jaar moest de regering bijspringen met f 40.000 en zoo gaat het meestal elks jaar.

Onverantwoordelijk blijft het, volgens dat blad, dat niets wordt gedaan, althans niet met den noodigen spoed, om afdoende verbetering in te voeren, in aanmerking genomen dat de ramp jaarlijks moet terugkeren.

Aan de Sem. Ct. wordt medegedeeld dat in de onlangs plaats gehad hebbende vergadering van de zeevaartschool der Kon. Paketvaartmaatschappij het ontwerp plan tot oprichting van een zeevaartschool algemeen bijval heeft gevonden.

Den 1sten Juli e. k. zal deze school geopend worden, waar de leerlingen gedurende een jaar theoretische lessen zullen ontvangen, om daarna een jaar te gaan varen en een reis te maken naar Holland en zoo mogelijk naar Japan, om ten slotte drie maanden herhalings-onderwijs te genieten, waarna zij in staat kunnen zijn het examen te doen voor 3den stuurman bij de groote vaart. Wordt het diploma verkregen, dan kunnen zij geplaatst worden op alle schepen, die onder Nederlandsche vlag varen.

Tot deze school worden toegelaten Europeanen en Indo-Europeanen, die met gunstig gevolg eindexamen voor de Kon. Wilhelminaschool afgelegd hebben, zij, die overgegaan zijn van het 3e naar het 4e studiejaar eener H. B. S. en degenen, die het 3e studiejaar van een dier inrichtingen doorloopen hebben, voldoende hebben behaald voor de wiskundige vakken en niet te zwak zijn in talen, dit laatste te beoordeelen door den inspecteur der K. P. M.

Deze inrichting verdient zeker den steun, dien zij van verschillende autoriteiten ondervindt en opent een gelegenheid voor flinke Indische jongelui, om carrière te maken, zoodat wij dan ook met genoemd blad hopen dat over eenige jaren de Indische vloot commandanten moge tellen, die in Indië zijn geboren en opgeleid.

Alweder een stap verder in de goede richting, nu er bij wijze van proefneming verpleegzusters zijn geplaatst in de militaire hospitalen te Magelang, Weltevreden en Tjiamahi.

Wij hopen dat deze proefneming goed moge slagen, voornamelijk in het belang van de verplegden, die, zooals het Centrum zich uitdrukt, evenals de meer gegoeden, wel eens mogen ondervinden, dat er voor een zieke geen verpleging gaf boven de vrouwelijke en secundo voor onze Indische meisjes, voor wie hiermede een nieuwe weg tot emplooi wordt opengesteld.

Alle hulde aan den Chef van den geneeskundigen dienst, die zeker den eersten stoot hiertoe heeft gegeven.

Van de hand van den heer G. Stoll, onzen lezers zeker bekend, komt in de Locomotief een zeer belangrijk opstel voor over het irrigatie-vraagstuk, dat door de geheerscht hebbende strenge droogte gedurende den nauwelijks afgelopen Oost-moesson sterker dan ooit op den voorgrond is gedrongen.

Met talent gaat deze kundige schrijver na hoe deze oeconomische quaestie zich van af het begin der invoering van het cultuurstelsel tot op den huidigen dag heeft ontwikkeld en eindigt hij zijn hoogst belangrijke beschouwingen met de bevestigende beantwoording van de, thans alts behoevende, vraag of de rietcultuur kan blijven bestaan, zonder den inlandschen landbouw te benadeelen. Hij stelt echter als voorwaarde dat er technische werken zullen moeten worden aangelegd, die in staat stellen het beschikbare water naar recht en billijkheid te verdeelen.

Hij schrijft o. m. daarover het volgende:

«De jongste onderzoekingen naar de hoeveelheid water, die een rietaanplant noodig heeft, hebben tot het verrassende resultaat geleid, dat het suikerriet steeds ten onrechte als een veel water eischend gewas werd beschouwd. De nadeelige invloed, door de suikercultuur op den inlandschen landbouw uitgeoefend, was dan ook geen gevolg van de groote behoefte aan water der rietaanplantingen, maar van de wijze, waarop met het irrigatiewater werd omgesprongen.

Om dit te voorkomen bestaat er maar één weg, en die is de suikerstreken in doelmatige irrigatie tot in details te regelen en aan het hoofd daarvan deskundig technisch personeel te plaatsen.

Eerst dan zal een toestand geboren worden, die in voor, de Europeesche industrie en voor den landbouw der bevolking tot goede uitkomsten kan leiden. Men heeft in deze zaak zich het hoofd niet meer te breken met theoretische beschouwingen, de feiten zijn daar om de praktische waarde van de stelling te staven.»

De eerste proef werd genomen in de residentie Banjoemas, met het oprichten van de irrigatie-afdeling Serajoe, welke proef al dadelijk zulke bevredigende resultaten opleverde, dat de irrigatie-afdelingen Brantas en later die bekend onder den naam van de Pekalanwerken in de afdeling Kraksaan tot stand kwamen.

Van het geheele complex grond, door middel van die werken besproeid, is een cultuurplan vastgesteld, waarvan nimmer wordt afgeweken.

Het hoofdbeginsel is de verdeling in vakken (golongsans). Iedere golongan krijgt op vastgestelden tijd het noodige water voor bewerking, beplanting en onderhoud van den aanplant.

Alle aanvragen om water worden gericht tot den technischen beheerder. Van waterroof en recht van den sterkste is hier dus geen sprake meer.

Die richting moet het op, volgens den heer Stoll, maar hoe lang zal het nog duren vóór dat alle suikerresidenties van Java in irrigatie-afdelingen zijn verdeeld, vóór dat de noodige kunstwerken zullen zijn daargesteld, vóór dat men dus overal tot een waterverdeling naar recht en billijkheid is gekomen? Mogen de bestuurs-ambtenaren niet nalaten naar plicht en geweten te handelen, waar zij de hun toevertrouwde belangen van het volk hebben voor te staan.

In de «Locomotief» wordt door den heer Bervoets er op gewezen, dat het niet aangaat de suikercultuur voor te stellen als een nijverheid, die de Javanen benadeelt en exploiteert ten bate der ondernemers en ten nadeele van den kleinen man.

Het geld toch aan het personeel betaald, wordt op Java verteerd en komt voor het grootste gedeelte den kleinen man ten goede, evenals zulks het geval is met de uitgaven aan bibit en boengkil, terwijl ook de staatsspoor er hare inkomsten van trekt.

Bovendien, zegt hij, worden de dividenden van aandeelhouders en de procenten der ge-emplojeerden, die bij gunstige jaren worden uitgekeerd, slechts voor een klein gedeelte in Europa verteerd, het meeste geld, op die wijze verkregen, vloeit weer naar Java terug in den vorm van nieuwe ondernemingen, als suikerfabrieken, tramwegen, telefoon, goudmijnen enz., waarvan de Javaan een groot gedeelte in handen krijgt.

De heer Brooshoff merkt, naar ons inzien zeer terecht op, dat de fout bij dergelijke redeneringen meestal schuilt in dat woord „ten goede komen”. Voor het karige werkloon bij de fabriek geeft de Javaan zijn arbeid op grondstof; de vraag nu, aan wien iets ten goede komt, hangt er nu maar van af of het verkochte al dan niet ruim betaald wordt en dit is zeker met den arbeid van den Javaan niet het geval.

De heer Bervoets komt er ook tegen op als zou de Javaan meer geld trekken van zijn grond, als hij dien zelf bewerkt, dan wanneer hij dien verhuurd. Wel zou dit het geval zijn als hij alleen zijn verhuurden grond bewerkt, maar in denzelfden rietuin werken ook anderen, desagenooten en familieleden, proletariërs uit de desa's. De fabriek zorgt dus voor de gemeenschap en voor een geldelijke verdienste in de gemeente, misschien een weinig ten nadeele van enkele individuen.

Java bezit in ronde cijfers 3 miljoen bouwsawah, waarvan de suikercultuur ruim gerekend slechts 150 duizend bouws, dus het $\frac{1}{20}$, gebruikt, er bestaat dus, volgens hem, geen reden deze cultuur te beschuldigen als een der oorzaken van het gebrek aan voedingsmiddelen op Java, tenzij Stoll gelijk heeft en de suikerfabrieken het water gebruiken, dat voor de sawah's noodig zou zijn.

Hij is echter van meening dat de slechte economische toestand van den Javaan het gevolg is van den totalen achteruitgang van de koffie- en tabakscultuur en beweert dat de suikercultuur wel degelijk voor den Javaan een voordeelige cultuur is, die zoowel als de tabakscultuur zooveel mogelijk behoort te worden uitgebreid en liefst samen moet gaan met het vermeerder der sawahgronden door aanteleggen nieuwe bevoeiingsgronden.

Hoewel wij dit gaarne erkennen, zijn wij het toch volkomen eens met den heer Brooshoff, die dezen toestand mede toeschrijft aan tal van andere oorzaken, voor een groot gedeelte de schuld van ons bestuursstelsel, n.l. onevenredig zware grondbelasting, gebrek aan goedkoop credit, misgewas door overstroming, door gebrek aan bevoeiing, door ziekten in het gewas, geen van alle door het gouvernement voldoende bestreden, onveiligheid in de desa's, en als een gevolg met vrees om te sparen, ziekten van mensch en vee met gebrek aan geneeskundige hulp enz. enz., al hetgeen voortreffelijk in orde kon zijn geweest, indien de schatkistmillioenen niet naar Nederland waren gegaan.

West-Indische Berichten.

De *Nieuwe Surinaamsche Courant* heeft opgemerkt, dat er in de Kolonie personen zijn, die zich een verkeerde voorstelling maken van het doel van de onlangs door den Gouverneur benoemde commissie tot betere regeling van het arbeiderskontraat. Er zijn er die meenen, dat de taak van de commissie zich uitsluitend zal bepalen tot het verhoogen van de arbeidsloonen en traktementen van opzichters, vooral voor hen die hunne diensten verhuuren aan de goudindustrie en daarom wijst 't blad op 't verkeerde van die meening. De Staat — in 't onderhavige geval het Gouvernement — redeneert de N. S. C., mag zijn bemoeijingen niet zoo ver laten reiken, dat deze ingrijpen in het vaststellen van loonen daar deze bepaald worden door de wetten van de Staatshuishoudkunde m. a. w. door de concurrentie, dat is door vraag en aanbod.

Wel dient de Staat — het Gouvernement — er voor te waken, dat in die concurrentiestrijd de werkgever, ten einde veel te verdienen en weinig uit te geven, den arbeider niet uitbuit en uitzuigt.

In Suriname, waar de taak op het Gouvernement rust kontraktbreuk tusschen werkgever en arbeider strafrechtelijk te vervolgen, wordt het van zelf gedwongen de in dit geval verkeerende arbeiders te beschermen.

Daarom heeft, besluit 't blad, de Gouverneur een commissie benoemd, om de zaak voor te bereiden en 't zou diep te betreuren zijn zoo de resultaten niet beantwoorden aan de verwachtingen.

Verder op de loonkwestie in 't zelfde artikel doorgegaande, raakt de N. S. C. een ander punt van betekenis aan, n.l. de noodzakelijkheid van de arbeiders en opzichters om zich te vereenigen.

„Dat de arbeiders en de opzichters in de goudvelden” schrijft het blad, „te weinig verdienen, van de lokale Pers zijn wij het geweest, die altijd en altijd op dit aanbeeld hebben geslagen” en vervolgens „om loonen en traktementen verhoogd te krijgen, is 't werk van niemand anders dan van de arbeiders en opzichters

zelve. Zij moeten zich daartoe vereenigen en met kracht eischen stellen, op geen andere manier kunnen zij dat krijgen”.

Dat de loonen zoowel bij de goudindustrie als bij de kulturen over 't algemeen zeer laag — te laag — zijn, behoeft eigenlijk geen betoog; vaak werd er over geklaagd, meermalen om gewezen.

En dit geldt niet alleen voor de genoemde ondergeschikten, ook zij die in verantwoordelijke betrekkingen zijn geplaatst, als directeuren e. a. ontvangen te weinig traktement.

Men heest slechts het heldergeschreven en leerzame boek van Dr. van Cappelle over de „Cultures in Suriname” op te slaan, om sprekende cijfers dienaangaande te zien.

't Zou dus alleszins gewettigd zijn, als de belanghebbenden de handen in een sloegen, om verbetering in den loonstandaard te krijgen.

Maar in bovengenoemd werk van Dr. van Cappelle lezen wij ook meermalen de klacht over gebrek aan... samenwerking. En al heeft de schrijver meer in 't bijzonder die onder de planters op 't oog, de samenwerking in 't algemeen is in Suriname niet bijster groot; de zin voor het vereenigingsleven is er niet sterk ontwikkeld.

En dit is in de eerste plaats noodig. In onze tegenwoordige maatschappij is dat leven de machtige hefboom geworden, om wat groot en goed is, wat noodzakelijk moet, door alle belemmeringen heen naar boven te heffen.

Wat leeft, moet een lichaam hebben en wil 't mee kunnen spreken, dan dient er een hoofd, — en een goed hoofd ook — op te zitten, dat duidelijk en klaar weet te zeggen waar 't om gaat.

In de tweede plaats zal dit noodig wezen voor een vereeniging in Suriname die zich een zoo verreikende taak ten doel stelt: verbetering van financieele, — en andere, — omstandigheden van alle loon trekkenden bij goudindustrie en kulturen.

Ofschoon wij wel gelooven, dat thans, nu er nieuw leven in Suriname begint te ontwaken, 't de juiste tijd is aan zulk een denkbeeld uitvoering te geven, vreezen wij dat de moeielijkheden die overwonnen moeten worden groot zullen zijn. 't Zal er van afhangen, hoe men de zaak aanpakt en wie er zich voor zal spannen.

Kiezers worden meermalen met drang er toe aangezet toch te gaan stemmen, omdat 't vaak op één stem aankomt; en is 't dikwijls genoeg gebleken, dat een enkele kiezer den doorslag gaf, meer dan eens gebeurde 't ook, dat herstemming noodig was, aangezien een gelijk aantal stemmen op twee kandidaten werd uitgebracht. Geschiedt dit laatste bij herstemming, dan wordt welensde de persoon, die 't oudste in jaren is, gekozen geacht.

In Suriname voorziet het kiesreglement van de Koloniale Staten op die wijze in een dergelijk geval; maar nu heeft er zich 't eigenaardige feit voorgedaan, dat bij zulk een tweede stemming voor lid van genoemde Staten, waarbij elk der kandidaten 259 der geldige stemmen kreeg, de oudste toch niet als gekozen mocht worden beschouwd en wel daar bij de opening der bussen uit de vier distrikten bleek, dat het getal ingeleverde billetten één meer bedroeg, dan het aantal der opgekomen kiezers.

Er zal nu wel niets anders opzitten, dan 't uitschrijven van een geheel nieuwe vrije verkiezing.

Het toeval kan soms rare streken uithalen. Intusschen wordt gevraagd: hoe kon een dusdanige fout voorkomen. De *Surinamer* spreekt onomwonden van verkiezingsknoeiërijen en schrijft:

„Een briefje te veel is in de bus gedaan; dit moet geschied zijn door iemand, die daartoe niet bevoegd is, of wel zijn twee briefjes door één en denzelfden kiezer in de bus gesmokkeld of wel is er eene onvergeeflijke vergissing in het spel geweest.

Wij willen de leden der commissie tot stemopneming in de verste verte niet verdenken; maar het staat vast dat de wijze van controleering gebrekkig is.

De controle deugt niet en moet worden verscherpt!

Wij releveeren dit feit, omdat helaas het publiek vertrouwen ook in dit punt geschokt wordt; om te voorkomen, dat knoeierijen herhaald worden, indien deze hebben plaats gehad.

Op den dag der stemming is er geknoeid; stembriefjes werden uit de handen der kiezers genomen, en andere daarvoor in de plaats gegeven; bij kiezers die niet kunnen lezen.

Wie ook de kandidaten zijn: de rechtvaardigheid moet blijven gehandhaafd; er moet gewaakt worden voor de publieke orde, tegen alle verkiezingsknoeiërijen.

Daarom zouden wij gaarne zien, dat eenige wijzigingen in de verkiezingen werden aangebracht.

Ook de wijze van stemmen moet eene verandering ondergaan, zooals in Nederland geschied is. Men late de kiezers hunne briefjes invullen op het stembureau zelf, in een afzonderlijke ruimte, waar zij aan alle invloeden onttrokken blijven.

Z. Excellente de Gouverneur heeft wederom een bewijs te meer, dat hem nog zeer veel te doen staat, voor en aler hij den Surinaamschen Angiastal gereinigt heeft. Fiat.

In *De Surinamer* lezen wij: „Naar wij vernemen, bereidt het Bestuur een ontwerpverordening voor, strekkende de stad Paramaribo van Gouvernementswege elektrisch te verlichten.”

Als 't juist is, een gelukwensch waard. Reeds lang genoeg heeft de verlichting van de hoofdstad op allerhande wijze een onderwerp van bespreking uitgemaakt. Maar intusschen bleven de bewoners in heel of half duister zitten, als er geen vriendelijke lichte maan was.

RECLAMES.

Mej. MOONEN—HENNES,
Bilderdijkstraat 98, alhier.
UITZENDING van DINERS.
Kamers met pension te huur.

Abonnement geldig in
BERLITZ
meer dan 170 steden
SCHOOL
ALLE MODERNE
TALEN
Onderwijs Vertalingen
ALLEEN Telef. 1138
NOORDEINDE
Genaarschurd werk tegen arglistige nabootsing

Koloniale Onderwerpen.

In de afgelopen verslagweek hadden op dit gebied twee bijeenkomsten plaats, waarvoor — behoeft het eigenlijk nog wel te worden vermeld — de belangstelling ja Goddank! het nulpunt overschreed doch ook maar even. Ik bedoel hier de belangstelling, die uit de opkomst moet blijken en die was, zoowel voor de belangwekkende voordracht, die de heer Prinsen Geerligts in de jongste vergadering der Nederlandsche afdeling van de Nederlandsch-Indische Maatschappij van Landbouw en Nijverheid over de *Suikerindustrie op Java* hield, als voor de behandeling van het ontwerp van een Koloniaal Program in den boezem der Vereeniging Moederland en Koloniën maar, wat men zou noemt, dunnetjes.

Ik zou gaarne den lezers van dit weekblad een résumé willen geven van hetgeen genoemde spreker zijnen toehoorders op zoo duidelijke wijze wist mede te deelen over den strijd om het bestaan, die de suikerfabrikant op Java tegen tal van vijanden, ziekten in het gewas, oneerlijke bibitplanters, muizen, termieten, boorders en kevers, moedwillige en toevallige rietbranden, heeft te strijden om, niettegenstaande de productie-kosten in verloop van tijd door verhooging van het gehalte van het riet steeds verminderden, zich door de concurrentie van de beetsuiker het loon van zijn werken toch te zien onthouden. En verder... Maar temperen heet het van boven en ik verwijs dus den, in het onderwerp belangstellenden lezer naar hetgeen hierover in de *Indische Mercur* is of wordt medegedeeld om over te gaan tot hetgeen in de, laatstleden Maandagavond gehouden vergadering van Moederland en Koloniën werd te berde gebracht.

Het, door eene commissie, bestaande uit de heeren Mr. A. Stibbe Lzn., voorzitter, H. D. H. Bosboom, R. Huygen de Raat, R. A. van Sandick, en Mr. C. Th. van Deventer, secretaris, opgestelde ontwerp van een Koloniaal-Programma was daarin aan de orde gesteld.

De vergadering werd met een kort woord van den voorzitter, den heer P. H. van der Kemp, geopend, die daarbij te kennen gaf dat het geenszins in de bedoeling lag om het ontwerp, zooals het daar lag, af te raffelen maar integendeel ampele discussie werd gewenscht, terwijl den leden, die over een of ander onderwerp een voordracht zouden willen houden om hun standpunt tegenover eenig artikel of onderdeel van dit ontwerp uiteen te zetten, daartoe de gelegenheid zou worden geboden. Het ware wellicht beter geweest zoo van dit voornemen te voren ware gebleken, waardoor het misverstand, dat de voorzitter zich blijkbaar onmiddellijk beijverde uit den weg te ruimen, zich niet hadde kunnen voordoen en dientengevolge de vergadering misschien — ik herhaal misschien — beter zou zijn bezocht geweest.

Ter zake nu. De genoemde commissie heeft het door haar ontworpen Koloniaal Programma in twee afdelingen gesplitst, A. *Hoofdbeginselen* en B. *Beginselen voor de Oost-Indische Koloniën* en daarop een toelichting gegeven, waaraan zij deed voorafgaan dat een derde afdeling, *Beginselen voor de West-Indische Koloniën*, moest achterwege blijven, daar zij zich niet competent achtte om ook ten aanzien van de aangelegenheden dezer koloniën in bijzonderheden af te dalen.

De Hoofdbeginselen, die de commissie alle onveranderd door de vergadering ook tot de hare zag maken

luiden als volgt:

I. *Doel*. Het doel van onze koloniale politiek moet zijn, de welvaart der koloniën en de tevredenheid harer ingezetenen te bevorderen.

II. *Opperbestuur* 1. De taak van het opperbestuur behoort zich hoofdzakelijk uit te strekken tot het aangeven der algemeene regeringsbeginselen, met overlatting, zooveel mogelijk, aan het koloniaal bestuur, van de regeling der inwendige aangelegenheden der kolonie.

2. Met behoud van algemeen toezicht der Staten-Generaal, beruste, als regel, het opperbestuur bij den Koning, met dien verstande dat, waar het zaken van wetgeving en financieel beheer betreft, van de zijde der Kroon openbaar overleg worde gepleegd met een college van met de betrokken kolonie bekende personen.

III. *Koloniaal Bestuur*. 1. Handhaving van de inheemsche bestuurs-organismen en ontwikkeling dier organismen in een richting, die den ingezetenen vrijheid en gerechtigheid verzekert.

2. Ontheffing van het centraal gezag van dat gedeelte zijner taak, dat aan lagere bestuursorganen kan worden opgedragen en gebruikmaking, zooveel mogelijk, van de werkkraacht van behoorlijk onderlegde landzaten.

3. Deelneming van niet-amtelijke ingezetenen zoowel aan het lokaal als aan het centraal bestuur overal waar zulks mogelijk blijkt.

De artikelen I en II en de 1e alinea van artikel II werden zonder discussie aangenomen, het eerstgenoemd artikel nadat de commissie voornoemd, bij monde van den heer van Deventer, verklaard had het woord *tevredeheid* te handhaven tegenover de, in het *Tijdschrift van Nederlandsch-Indië* uitgesproken meening dat bedoeld woord door een *lapsus calami* daar zou zijn terecht gekomen. De heer van Deventer ontkende het bestaan van zulk een *lapsus* en deelde mede dat uit artikel I moest worden gelezen dat de strekking onzer koloniale politiek moet zijn de bevordering van de welvaart der koloniën en wel in die mate en op die wijze, dat hare ingezetenen ook *begrijpen* dat ons optreden hun welzijn beoogt.

Een kleine redactiewijziging waardoor de bedoeling van het woord *tevredeheid* zou zijn verduidelijkt en een omschrijving onnoodig gemaakt ware niet misplaatst geweest. De omschrijving, die de heer van Deventer gaf, kwam mij meer geslaagd voor dan de oorspronkelijke redactie. Maar het is: „Chose jugée” en ik stap dus van de bespreking van dit artikel af na reeds met een sprongetje het mooie citaat achter me te hebben gelaten, dat de heer van der Kemp aan Saint Simon ontleende om aan te toonen dat *Het doel* zoo heelemaal vooraan volkomen op zijn plaats was en ook niet gemist kon worden.

De 2e alinea van artikel II gaf, wat hare toelichting betreft, den president aanleiding om der commissie daarvoor hulde te brengen.

De heer Blok opende hierover het debat met de, tot de commissie gerichte vraag of hij goed gehoord en gelezen heeft, indien hij uit de, in de toelichting voorkomende bewoordingen: „komt het wenschelijk voor, dat van wege de Kroon, in zaken van wetgeving en financieel beheer, overleg worde gepleegd met personen, die met de betrokken kolonie bekend zijn” in verband met hetgeen daaraan voorafging en daarop volgt, opmaakte dat het de bedoeling zou wezen om de indische begroting aan vaststelling bij de wet te onttrekken, waartegen hij zich zou meenen te moeten verzetten.

Uit de discussie, waaraan behalve de heer Blok achtereenvolgens de heeren van Deventer, van der Kemp, Verstijnen en van Baerle deel namen, bleek evenals uit de toelichting dat het der commissie alleen te doen was om te kennen te geven dat gestreefd moet worden naar een verbetering der thans bestaande, in meer dan één opzicht onvoldoende regeling van het Opperbestuur, doch daarbij tevens uitdrukkelijk op den voorgrond te stellen, dat, welke oplossing ook worde beproefd, daarbij steeds in het oog worde gehouden, dat *openbaarheid* van het tusschen de Kroon en de vertegenwoordigers der koloniale belangen te plegen overleg een onmisbaar vereischte is.

Op welke wijze de verbetering zou moeten tot stand komen wenschte de commissie in het midden te laten.

Overigens deelde de heer van Deventer nog mede, dat hem de, voor Engelsch-Indië bestaande toestand: vaststelling der begroting door den Legislative Council dier kolonie, overleg der Kroon met den Council of India te Londen, bekrachtiging door het Parlement voor den geest heeft gestaan.

De heer van Overveldt mengde zich nu in het debat door een lans te breken voor de vertegenwoordiging van Indië in de Staten-Generaal. Nadat de heer van Sandick opgemerkt had dat blijkens de toelichting, waarin op een eventuele vertegenwoordiging dier kolonie werd gezinspeeld, zulks geheel werd overgelaten aan den, al of niet in dien geest zich ontwikkelenden gang van zaken, verklaarde de heer van Overveldt het wenschelijk te achten dat het beginsel dier vertegenwoordiging in het Programma zou worden opgenomen.

Hiermee was de president, de heer van der Kemp, het niet eens. Hij vreesde dat, indien dat beginsel mee op den voorgrond werd gesteld, de inwilling van dat verlangen den weg tot andere hervormingen

ADVERTENTIËN.

61!

Anton Lotz,
Horloger-Opticien.
PIET HEINSTRAT 61,
'S-GRAVENHAGE.

Export naar
Oost- en West-Indië.

Horloges. — Pendules.
Optische Artikelen.

BOEKHOUDEN.

Opleiding voor Practijk en Examen.

H. VAN VEEN,

Heemskerkstraat 9, Den Haag.

EEN NET MEISJE.

20 jaar, dochter van een Indisch Onder-officier, zoekt een betrekking bij een familie, die naar Indië gaat als:

Kinderjuffrouw en tot hulp van de
Huishouding.

Br. fr. onder No. 927, Boekh. Firma R.
Los te Bussum.

MAGAZIJN van BEHANGERSARTIKELN.

Meubilering. Stoffeering. Decoratiën.

H. P. MEIJS,

Reinkenstraat 25, Den Haag.

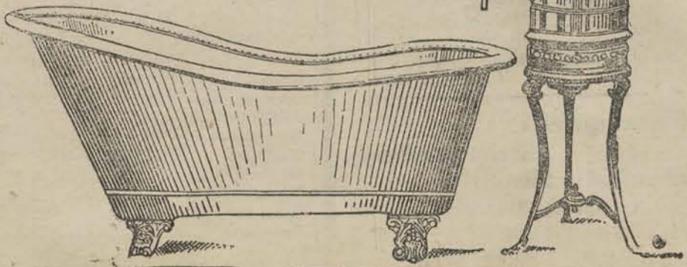
GOEDKOOP ADRES voor alle voorkomende werkzaamheden.

W. P. de Bock,

73 Piet Heinstraat 73, Den Haag.

Telefoon nr. 345.

Eigen fabriikaat.

Th. N. Eijffinger,

Hofleverancier.

Hooge Westeinde 5. Telefoon Intere. 124. Den Haag.

Specialiteit in Behangselpapieren,

Linerusta Walton en Goudleerpapier.

Salubra (muurschildering) { Hygiënisch afwasbaar.

Tekko (zijde imitatie)

Vitrauphanie-Papier (imitatie glas in lood).

De Wekker.

Afdeling Reformkleeding
Zeestraat 29, den Haag.

ONTVANGEN wollen poreuse stoffen, ter vervanging
van flanel en jager.

Zendt franco stalen en modellen.

ATELIER VOOR REFORM-COSTUUMS.

OOST en WEST.
WOENSDAG 18 FEBRUARI 1903,
 's avonds om 8 ure
 in het Gebouw Diligentia, Lange Voorhout No. 5.

Fotografische Reisillustratie
 door den Heer C. C. A. Dudok de Wit,
 UIT AMSTERDAM,
 van zijne Reis door Nederlandsch-Indië.
 (450 LICHTBEELDEN).

Leden hebben persoonlijk vrijen toegang op vertoon hunner lidmaatschapskaart en tevens het recht om voor de leden van hun gezin kaarten te koop voor de zaal voor f0.50 per plaats.
 Voor niet-leden is de toegangsprijs f1.— in de zaal en f0.25 op de galerij.
 Vereenigingen en onderwijs-richtingen, mits collectief kaarten aanvragende, betalen voor de galerij slechts f0.10 per plaats.
 Kaarten kunnen worden gekocht en plaatsen besproken voor f0.25 per plaats.
 Maandag 16 Februari van 10-4 uur uitsluitend voor de leden, en de personen, voor wie zij kaarten hebben genomen.
 Beide volgende dagen ook voor niet-leden van 10-4 ure.
 Ook op den avond der lezing zijn aan het gebouw kaarten verkrijgbaar.

R. Glastra.
 5-5a BIERSTRAAT, DEN HAAG.
 in VERHUIZINGEN,
 MET GROOTE en KLEINE MEUBELWAGENS.
 Manden en Kisten gratis
 in bruikleen.

Firma A. KOKEE.
 Nieuwe Havenstraat 32^d.
UITZENDING VAN DINERS.
 f 0.80 - f 1.00.
 Vele Indische recommandatiën.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,
 Hofleveranciers
 van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moeder
 Gedempte Raamstraat 11-12,
 'S-GRAVENHAGE.
 Ned. Fabrik van
 Banieren, Vaandels, Militaire Borduurwerken.
 Inrichting voor 't borduren van
 Lambrequins, Stoelzittingen, enz.
 Uitgebreide Weverij en Passementfabriek
 voor de vervaardiging van Franjes, Embresses en Agrementen in solide kwaliteit en iedere verlangde kleur.
 CONCURREERENDE PRIJZEN.

Corsmit Brosseis C^o.
 Wagenstraat 18
 DEN HAAG.

Inrichting voor complete
Meubilering,
 geschikt voor Indische Familie
 van af
 Salon
 Huiskamer
 Slaapkamer
 Logeerkamer
 Dienstbodekamer
 Keuken
 Gangen

f 850.

Franco door geheel Nederland

Prijscuranten, Teekeningen of Photo's gratis op aanvraag.

Maison de Couture
 „Tailleur”
 „Couturière”
 „Reforme”

H. J. G. HARM
 HOOGSTRAAT 10,
 DEN HAAG.

En gros. En détail.

A. Vahle & Co.
 DEN HAAG, Hoogstraat No. 14
 — Telefoon 1218 —
 ROTTERDAM, Hoogstraat 340.
 — Telefoon 2937. —

Specialiteit in Kousen en Tricot-Goederen in Katoen, Wol, Merino en Zijde.

Eduard Pelger,
 MAGAZIJN VAN
 HEERENHOEDEN en PELTERIJEN.
 Prinsestraat 39,
 'S-GRAVENHAGE.

Mevrouw M. STOFFERS
 VAN SWIETENSTRAAT 134.

Gelegenheid tot onderricht in **Huishoudelijk Maleisch**. In 30 lessen kan men zich voldoende op de hoogte stellen. Informatien Bureau Oost en West.
 Vervaardiging van **Indische uitrustingen**. Voorhanden: **Ind. Koetangs** (Jav. en Europ. model) ter vervanging van corset.

KON. NED. STOOMVERWERF
 Oppericht 1864.
J. HOEVELS.
 ROTTERDAM.
CHEMISCHE WASSCHERIJ.
 Franco toezending.

DAMES LAMBOUY, 2e Wagenstraat 86a, Den Haag.
 W. VAN OLPHEN, Molenstraat 39, " "
 B. STRAUB, Frederikstraat 40, " "
 VAN ROOY, Paul Krugerlaan 20, " "

AGUILAR'S

PORT-, SHERRY, MADEIRA
 en fijne TAFELWIJNEN,
 zijn alom bekend.

Hoofdkantoor:
 Heerengracht 3, Den Haag.

Bijkantoor:
 BATAVIA, B. DE BAS & Co.
 Succursalen: UTRECHT en LEIDEN.
 Agentschappen op alle Hoofdplaatsen
 in Ned. Indië.
 Interc. Telefoon 832.

HAAGSCHE MUZIEK-HANDEL **ENDERLE en OOSTERVEEN**
 HOFSPUI N^o97. HOFSPUI N^o97.

A. SCHARENBERG,
 Hofleverancier.

GROOTSTE KEUZE
 IJskannen, IJselpeltjes en Schepjes
 IJ- en Koelmeesters.
Sambat-Schotels.
 DEKSELS voor GLAZEN.
 5 1/2, 6 1/2, 7 1/2 en 8 1/2 cM. middellijn.
 VINGERKOMMETJES.
 's-Gravenhage, Hoogstraat 15.

A. J. MESKER,
 MEUBELFABRIKANT.
 Hofspui 81. Telefoon No. 240. 's-Hage.

Inrichting voor COMPLETE MEUBILERINGEN,
 zoowel in koop, als in huur.

Complete Ameublementen voor geheele huizen,
 boven- of benedenhuizen steeds voorradig.

Gemeubelde Huizen te Huur,
 waarbij

Huizen met 10 Kamers ~ f 100 per maand.
 Benedenhuizen ad " 45 per maand.
 Bovenhuizen ad " 60 per maand.
 Geheele Inrichtingen steeds voorradig.

GORDIJNEN. TAPIJTEN.

Behangerij. Stoffeederij. Meubelmakerij.
 Complete Meubilering.
 OBRECHTSTRAAT 173/175. DEN HAAG.
 F. J. VISSER & Co.

Fotografie-Toestellen,

en alle toebehooren.
 OOK SPECIAAL VOOR INDIË.

Gramophones van af f 58.
 Monarch Gramophones
 van af f 66, met Concert Soundbox.

Beslist beste adres bij
L. Hoorenman,
 Prinsestraat 29,
 DEN HAAG.

C. HOYNG,
 Den Haag. — Utrecht.

Geïllustreerde Prijscuranten worden gratis op aanvraag toegezonden.

Echt Chineesche Thee,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Medailles d'Or et de Vermeil Obtenues
 aux Expositions

DU TRAVAIL de PARIS et LYON

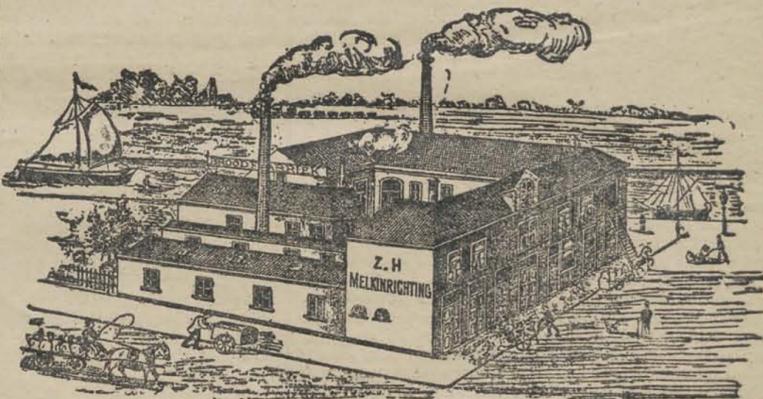
Marie Derwel,

Corsets sur Mesure
 LA HAYE

36 Jacob van der Doesstraat.

Corset Mystère

Nouveau Modèle hygiënique
 approuvé par la faculté de médecine.

De Zuid-Hollandsche Broodfabriek,
 Waldorpstraat b/d Rijswijksche Weg.

heeft haren snellen bloei te danken aan het leveren van heerlijk brood bereid uit de
 ZUIVERSTE GRONDSTOFFEN.

Speciaal adres voor

Zoet Roggebrood en Bruinbrood.

In December wordt 15 pCt. uitgekeerd, welk dividend
 gewaarborgd is.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCH LLOYD”

Maidienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
 in verbinding met de diensten der

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

van Rotterdam. van Marseille. te Port-Said. te Padang. te Batavia.

Salak	1903	1903	1903	1903.	1903.
Lawoe	21 Febr.	5 Maart	10 Maart	30 Maart	1 April
Ardoeno	7 Maart	19 "	24 "	13 April	15 "
Goentoer	21 "	2 April	7 April	26 "	28 "
Merapi	4 April	16 "	21 "	10 Mei	12 Mei
Gedé	18 "	30 "	5 Mei	24 "	26 "
Ongaran	2 Mei	14 Mei	19 "	7 Juni	9 Juni
Sindoro	16 "	28 "	2 Juni	21 "	23 "
	30 "	11 Juni	16 Juni	5 Juli	7 Juli

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd Agenten: **Ruys & Co., Rotterdam.**

De Agenten: **Eijkenslyters & Tromp, Anna Paulownastraat 1d, 's-Hage.**

zou sluiten, wij men dan reeds genoeg voor Indië zou meenen te hebben gedaan.

Ook werd er nog op gewezen dat een vertegenwoordiging van Indië toch ook vertegenwoordiging van het inlandsch element in zich zou moeten sluiten, terwijl van de enkele vertegenwoordigers van het handjevol Europeanen in Indië weinig kracht zou uitgaan.

De commissie meende, bij monde van den heer van Deventer, ook wij vertegenwoordiging alleen van het Europees element niet in haren geest lag en de zaak nog niet genoeg van alle kanten is bekeken, een vastlegging van het beginsel der vertegenwoordiging van Indië in Nederland te moeten ontraden.

De vergadering ging hierop in, nadat ook de heer van Overveldt er van had afgezien om zijn denkbeeld in een voorstel te belichamen.

Artikel III der Hoofdbeginselen gaf gelijk werd medegedeeld geen aanleiding tot discussie; een betrekkelijke bestuursreorganisatie staat dus ook nu nog ons Indiërs zelve als een niet al te scherp omlind begrip voor den geest.

De vergadering ging hierop over tot de behandeling van hoofdstuk B. Beginselen voor de Oost-Indische Koloniën.

Artikel I Financiële verhouding, luidde als volgt: 1. Voor het verledene: afrekening op een rechtvaardigen grondslag.

2. Voor de toekomst: wettelijke scheiding der Nederlandsche en Indische financiën.

Het over dit artikel begrijpelijkerwijze, na al hetgeen over de Eereschuld van Nederland werd geschreven en gesproken, nog al geanimeerd debat liep hoofdzakelijk over de volgende punten:

a. de wenschelijkheid van het stellen eener limite voor hetgeen Nederland aan Indië schuldig zou zijn.

b. de wenschelijkheid om het aan het huidige Nederland mogelijk te maken om de misslagen, door vroegere regeeringen begaan, zooveel in zijn vermogen is te herstellen.

Het eerste van deze punten dat warme voorstanders vond in de heeren Verstijnen en van Overveldt, en waarmee de president, de heer van der Kemp, aanvankelijk ook wel instemde met het oog op de 30 miljoen, die door de Nederlandsche regering onder voorspiegeling van teruggave, dus willens en wetens, in de zeventiger jaren der vorige eeuw aan Indië werden onttrokken, werd achtereenvolgens door de leden der commissie: van Deventer, Stibbe en van Sandick bestreden, waarbij eerstgenoemde in tegenstelling met den president, die, afgescheiden van de, volgens hem noodzakelijke teruggave der bedoelde 30 miljoen, meende te moeten raden om ter wille van den vrede in het verleden te berusten, te kennen gaf dat de commissie volstrekt niet die berustingstheorie deelde doch meende in het midden te moeten laten tot hoever de verplichtingen van Nederland zich ten opzichte van Indië uitstrekken.

Overigens werd door de bestrijders van dit punt gewezen op de moeilijkheid der vaststelling eener limite, waar de meeningen in dit opzicht zoozeer verdeeld en in betrekkelijk korten tijd aan verandering onderhevig zijn. De heer van Deventer wees op het voorbeeld van den heer E. B. Kielstra, die vijf jaren geleden de schuld van Nederland aan Indië met de betaling van 30 miljoen achtte te zullen zien voldaan en nu reeds zijn eisch tot 100 miljoen heeft opgevoerd. Verder wees hij er den president, den heer van der Kemp op dat de *willens- en wetens*-theorie ook nog de kans openlaat op eventuele verrassingen, gelijk het geval was met de, in 1836 en 1838 wettelijk beschreven leeningen van Indië aan Nederland, welke overigens rechtmatige vorderingen thans de teruggave aan Indië van een bedrag van omstreeks 300 miljoen zouden vorderen, waartegen spreker, hoe zonderling dit misschien ook uit zijn mond moet klinken, zich toch zou moeten verzetten.

Dit punt zal, in verband met eene, door den heer van Overveldt voorgestelde amptatie op de toelichting, zonder dat zulks tot beginsel-opname leiden zal in een afzonderlijke vergadering worden besproken.

Het ad b genoemde punt werd het eerst door den heer Segboer geantwoord, die zijn denkbeeld wenschte te zien weergegeven door in de eerste alinea van B. I. uitdrukkelijk te vermelden dat de afrekening op een praktisch mogelijke grondslag zou plaats hebben. De heer Blok viel den spreker bij en lichte diens denkbeeld tevens een weinig toe, maar de commissie en de vergadering later met haar wilden van het amendement-Segboer niets weten, doch namen een amendement-Pokkens aan, waarbij de eerste alinea van B. I. zou moeten worden gelezen als volgt: „Voor het verledene: afrekening op een rechtvaardigen, tevens ten opzichte van Nederland billijken grondslag.”

Hierop kwam B. II. Inlandsch Onderwijs, aan de orde, welk artikel in het ontwerp als volgt luidde:

1. Het lager onderwijs voor de kinderen der gewone inlandsche bevolking zij eenvoudig en aanschouwelijk, vooral als voorbereiding tot latere werkzaamheid bij landbouw, veeveelt en ambachten.

2. Voor kinderen uit de hogere standen der inlandsche bevolking behoort voldoende gelegenheid te bestaan tot een degelijke opleiding voor beroepen en betrekkingen.

Dit artikel gaf aanleiding tot een belangrijke discussie, waaraan ik het volgende ontleen:

a. De heer van Overveldt betreurde het dat in dat artikel niets werd gezegd omtrent de opleiding van de Javaasche vrouw.

De commissie deelde, bij monde van den heer van Deventer mede, dat dit onderwerp op het oogenblik, toen de commissie haren arbeid aanving, nog niet zoozeer aan de orde was en zij zich dus daaromtrent niet had verstaan. Een werkelijke bestrijding viel aan het denkbeeld van den interpellant ten deel van de zijde van den heer van Baerle, die uit zijne ondervinding een donker tafereel ophing van de toekomst van Javaasche meisjes, die een Europeesche opleiding genoten en haar leven moesten slijten aan de zijde van onontwikkelde mannen, die intellectueel haar minderen waren. De heer van Baerle vergat m. i. dat de onontwikkelde mannen voor de hier bedoelde dochters van aanzienlijke Inlanders niet meer in het kader te huis behooren van dat deel der Inlandsche maatschappij, tenzij a priori door hem wordt aangenomen dat de aanbevelen, voldoende gelegenheid tot een degelijke opleiding voor beroepen en betrekkingen voor kinderen uit de hogere standen der inlandsche bevolking, den zonen der Inlanders niet de gewenschte ontwikkeling zal schenken.

Zeer terecht werd door den heer Pokkens, aan de hand van hetgeen hij buiten Java had waargenomen, opgemerkt, dat het niet in de bedoeling moet liggen om de meisjes te leeren dansen en piano-spelen, maar haar op te leiden tot degelijke huisvrouwen.

Ik zou het ten zeerste betreuren indien, waar reeds uit de Inlandsche maatschappij meisjesstemmen tot ons overwaaien met de dringende bede: „Leidt ons

op tot hoogere moraliteit, leert de Javaasche vrouw beter geschikt te maken voor den strijd des levens met zijne rechten en plichten” op grond van proeven, die mislukken moesten, de behulpzame hand wordt geweigerd, gelijk ten slotte door de commissie werd voorgesteld.

b. De algemeene verbreiding der Nederlandsche taal werd door den heer Monod de Froideville bepleit, die den heer Kempe onmiddellijk aan zijne zijde vond, om verder het woord over het onderwerp te voeren en krachtig aan te dringen op den eisch, dat de Inlanders onze taal zouden leeren.

Dit denkbeeld werd bestreden door de heeren van Sandick, Stibbe en van Gelder.

De heer van Sandick wees, het nut der Nederlandsche taal voor enkele categorieën erkennende, naast een lofrede op het potjes-Maleisch o. a. op het treurige voorbeeld der assimilatie in de Fransche Antillen, waar bovendien evenals op de andere West-Indische eilanden door de negers een taalje werd gesproken, waarin van het oorspronkelijk Fransch, Engelsch en Spaansch slechts enkele woorden waren overgenomen.

Naar aanleiding van de, door den spreker voor de Fransche Antillen betreurde assimilatie is het misschien niet onwaardig in *East and West* te lezen, waaraan de heer Protap Tsjuder Mozoomdar den ondergang o. a. der Nederlandsche heerschappij in Voor-Indië toeschrijft: „They failed because they lacked the sanity and the power of assimilation, which could influence the people into their own likeness, or influence themselves to accept the genius of the people.” (1)

Een meer zakelijke bestrijding vond het hier aangegeven denkbeeld in den kant van den heer van Gelder die, op grond van zijne jarenlange ondervinding bij het inlandsch onderwijs, een algemeene invoering van de Nederlandsche taal onmogelijk achtte. Het verplichte onderwijs in die taal moest zelfs voor de Kweekscholen voor inlandsche onderwijzers worden losgelaten.

c. De heer van Baerle wees op de lacune in het ontwerp van het ontbreken van eenige aauwving omtrent het Europeesch onderwijs.

De commissie bekende deze zaak over het hoofd te hebben gezien en verzocht haar alnog in de gelegenheid te willen stellen daarin te voorzien.

d. Uit het debat bleek dat de laatste alinea van B II aldus moet worden uitgelegd, dat ook bedoeld worden gouvernementen-betrekkingen. De toelichting was in dit opzicht niet al te duidelijk gesteld.

Daar het intusschen al vrij laat geworden was werd de verdere behandeling van dit artikel tot een volgende vergadering uitgesteld.

v. H.

(1) Zij laalden, omdat hun het gezond verstand en het vermogen tot assimilatie ontbrak, welke invloed wellicht het volk aan hen gelijk zou hebben gemaakt of hen zelven en toe zou hebben gebracht om den geest van dat volk over te nemen.

Uit „Onze Kleine Bode”.

Korten tijd geleden namen wij in ons Weekblad het een en ander op tot aanbeveling der door den heer Joh. v. d. Steur opgerichte en beheerde inrichtingen te *Magelang*, te *Gambang Waloh* en te *Soekaboemi* en nog in het hoofdartikel van ons vorig nummer vestigden wij de aandacht op hetgeen Mev. Marie van der Steur van die inrichtingen in de „Cents Vereeniging” te 's Gravenhage heeft verteld.

Thans komt ons in handen n°. 18 van „Onze Kleine Bode” een blaadje, dat onder redactie van het „Comité van Bijstand” van het liefdewerk voor *Indo-Europeesche kinderen* wordt uitgegeven en wij achten ons geroepen om uit een daarin opgenomen brief van den Bestuurder het onder volgende over te nemen:

„Er stierven in dit jaar in onze inrichtingen 8 kinderen, meer dan in al de jaren van onzen arbeid. Al deze 8 stierven buiten de inrichting, in het hospitaal en aan geen enkel sterfbed hebben wij de laatste liefdelijken kunnen bewijzen. Reeds lang hebben wij behoefte gevoeld aan een bescheiden eigen ziekenhuisje. De omgeving in het militaire hospitaal, hoe voortreffelijk ook in materieel zinn, is niet een plaats, waar men zijn zieke kinderen met een gerust hart heen zendt. Een der doktoren zeide mij dezzer dagen: „de omgeving in het mil. hospitaal is voor kinderen pestilentieel.” Buiten dit feit om, hebben wij natuurlijk ook gezocht naar de vermoedelijke oorzaken van zoo veel sterfgevallen als wij nimmer voorheen hadden. Ik ben met Dr. Kruisman, majoor bij den geneeskundigen dienst, chef van het Mil. Hospitaal alhier, medelid van ons Bestuur, en den heer van Beber, architect ter plaatse, rond geweest door de geheele inrichting en ook rondom. Zij hebben ons allerlei aangewezen, dat noodzakelijk verbeterd moet worden, waaronder vooral de slechte vloeren en de slechte dakbedekking. Ook hebben wij alle doktoren ter plaatse, 7 in getal, gezegd, dat ik zoo spoedig mogelijk voor alle kinderen ijzeren bedden moet laten smeden.

Eén der redenen, welke zij mij daarvoor aanvoerden, is dat de kinderen op de houten bruisen elkanter kunnen infecteeren. Dit vooral omdat wij menigmaal kinderen krijgen met hereditaire kwalen. Een en ander is oorzaak, dat ik onder biddend opzien tot God, het jaar niet wil sluiten, zonder een krachtige poging aangewend te hebben om uit Nederland, vooral van dezulken, die door God met middelen gezegend zijn, zoo mogelijk door eenige flinke giften in staat gesteld te worden om in deze behoefte te voorzien.”

Wij zijn gaarne bereid om, van onze lezers, te ontvangen giften aan Joh. van der Steur over te maken.

R. C.

INGEZONDEN.

De miljoenen (?) van mr. J. v. d. Brand.

Laat ik me even aan de geachte lezers van dit blad voorstellen, ik acht dit noodig, opdat u hetgeen ik neerschrijven ga, beter begrijpen kunt.

Ik ben ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur en geplaatst ter oostkust van Sumatra, en kan dus wel met eenig recht zeggen, dat ik de toestanden hier in Deli vrijwel beoordeel kan.

Bovendien zij nog vermeld, dat ik reeds vroeger ter oostkust geweest ben, dus eenige vergelijkingen kan maken, reeds twintig jaren, herhaaldelijk afgebroken door eenige jaren verblijf in Europa, in Indië ben, en zonder angst voor overdrijving durf te verklaren, dat ik door mijn langdurig verblijf op Java en mijn veelvuldigen omgang met den Inlander in het algemeen, ook van de toestanden op Java vrij veel afweet.

Ik zal mij niet de moeite getroosten het beruchte werkje van dien Mr. J. v. d. Brand, dien ik helaas de eer heb te kennen, op den voet te volgen; ik zal slechts zijne *ecclatante* onthullingen in het kort behandelen.

Alvorens daartoe over te gaan, zij het mij vergund de aandacht van ieder weldenkend mensch te vestigen op het feit, dat Mr. J. v. d. Brand het der oostkust bijna onmogelijk heeft gemaakt zich te verdedigen. De kwestie toch is, dat bedoelde schrijver, die zooals uit zijne brochure blijkt, *verzet is op ecclat*, die zich wellicht verbeeldt een tweede Multatuli te zijn, een boekje, waarin dit gewest op heftige manier doch zonder overtuigende bewijzen, aangevalen wordt, in Holland liet drukken, Holland dus reeds liet oordeelen, alvorens Indië het boekje nog gezien had, zoodat tegen den tijd, dat Indië zijn verdediging opgemaakt en aan Holland ter lezing heeft gezonden, men in Nederland er niet meer de noodige aandacht aan schenken zal.

Wij leven snel, dat dienen wij niet te vergeten. Ik zal kort zijn, maar eerlijk.

De Javaan heeft 'top Java lang niet zoo goed als op Deli, dat is mijn innige overtuiging en dat kan ik bewijzen.

Wordt een Javaan op Java gecontracteerd, dan is de beheerder der onderneming, waar die Javaan werkt, genoodzaakt hem naar Java terug te zenden, ook al reingeeft zich die Javaan herhaaldelijk, want dat recht behoudt hij.

Had hij het op Sumatra nu zoo slecht, dan zou hij bij wezen na afloop van zijn contract zoo spoedig mogelijk naar Java terug te keeren. Doch wat gebeurt? Meestal wil hij niet terug, reingeeft zich of gaat op eene andere onderneming een nieuw contract aan.

Noemt men dat nog geen bewijs, dan, zag ik niet een, maar ettelijke malen, het volgende gebeuren:

De Javaan naar Java teruggegaan, keert binnen eenige maanden weer als contracteering naar de Oostkust terug. Had hij het hier dus zoo slecht, dan zou zulks zeker niet gebeuren.

Namen, noem mij namen, kan Mr. J. v. d. Brand mij toevoegen. Ellieve, wil naar de eerste onderneming de beste gaan en daar eenige vragen stellen, de Kroon's van dat soort zijn dadelijk te vinden.

Als ge van dat terugkeeren, als contracteering, naar Deli, de oorzaak wilt vernemen, zal die koelie u vertellen, dat het hem op Java niet meer beviel en hij het hier beter had.

Bovendien moet ik nog opmerken, dat het niet het beste en nobelste deel der bevolking, is dat naar Deli gaat. De bewoner van Java, die zijn eigen sawah bezit, die zijn aandeel in het sawah-bezit zijner kampeeng nog niet verdubbeld heeft, is te zeer aan zijn geboorteplaats gehecht, om die te willen verlaten. Wat hier heen trekt, behoort of tot de z. g. *badjings*-mensen, die geen sawah meer hebben, rechts en links hun broodje zoeken en door de kampeengbewoners zelfs met den nek aangezien worden, of tot het schuim der maatschappij behooren: ontslagendwangerarbeiders etc.

Door mijn dikwijls tourneeren in eenige afdelingen van onze Oostkust heb ik veel gezien; kwam en kom ik nog dadelijk in aanraking met die z. g. slaven, zooals Mr. J. v. d. Brand hen betitelt, toch is mij nog geen enkel geval bekend, dat, als ik de koelies, die ik registreeren ging en wien ik steeds afvroeg, of zij iets te reclamieren hadden, er een van hen tegen mij zei: „*Tidah senang*” (ik voel mij hier niet op mijn gemak), steeds was het antwoord: „*Senang*” (wij zijn tevreden).

Ik ben persoonlijk met ons geacht kamerlid, den heer H. van Kol, meegeweest; ik heb Zed. tal van inlichtingen gegeven naar eer en geweten, en dat is bij mij niet zoo ruim, als bij sommige advocaten, die van kwade zaken niet vies zijn, maar mij heeft Zed. verklaard, dat hij zeer tevreden was over hetgeen ik hem heb laten zien. Wel heb ik gemerkt, na de behandeling van het onderwerp „Contracteering van vrije koelies” in de vergadering der afdeling Medan van den Indischen Bond, dat de zeer *ecclatante* speech van den schrijver, Mr. J. v. d. Brand, waarbij hij zoo aangedaan was, dat hij bijna krokodillentranen vergoot, grooten invloed op des Heeren H. van Kol's opinie heeft verkregen, doch ik had den schrijver Mr. J. v. d. Brand niet in staat geacht zo'n in alle opzichten venijnige brochure tegen de Oostkust het licht te doen zien, ook hierin is hij mij weer tegengekomen.

Ten aanzien der koelie-advertenties, die de schrijver tot meerder effect tusschen zijne publicaties heeft laten drukken, kan ik het volgende mededeelen:

Tal van planters ter Oostkust hebben o. a. over die advertentie van den koeliewerker, H. Leeksa M. Kzn., te Soerabaja schande gesproken, doch ik zag in dien werver slechts den onbeschaafden Europeanen, die op zijne manier eens reclame ging maken en wellicht zelf overtuigd was, dat hij die advertentie eens flink in elkaar gezet had.

Och, wil men zoo iets een bewijs noemen voor de slechtheid ter Oostkust, mij goed, doch dan zou ik uit iedere courant in Nederland verschijnende ook zulke bewijzen dagelijks kunnen putten. Ik wacht er mij wel voor om zoo iets te doen, ik zou dan oneerlijk worden.

Ook dat schoone (?) verhaaltje over de wijze, waarop een contractante naar saroeng zou verdienen, levert de bewijzen, hoe weinig bevoegdheid Mr. J. v. d. Brand heeft om over Indische toestanden te kunnen oordeelen.

Wil men weten hoe weinig eerbaar die contractvrouwen zijn, dan vrage men er de bemanning der schepen, waarmee zij van Java naar Deli vervoerd worden maar eens naar. Het moreel gehalte is treurig, zij zijn fanatieke polyandristen, vrouwen van zeer losse zeden.

Ik protesteer ten sterkste tegen de aantijgingen van Mr. J. v. d. Brand, als zouden wij ambtenaren van het B. B. wetsverkrachters wezen, omkoopbaar door de venturies, begunstigers van het doofpotsysteem etc. Ik kan als eerlijk man verklaren, dat iedere klacht van een koelie, die ik zag of hoorde inbrengen, door die beklade ambtenaren onderzocht werd, ja, ik zou den planters bijna gelijk kunnen geven, dat een koelie tegenwoordig beter beschermd wordt dan een planter.

Vrijheid! en met dat woord schermt onze schrijver, laat mij in gemoede vragen: wie is vrij, is U het, geachte lezer, ben ik het? Ook wij zijn niet vrij, geloof dat vast.

Die venturies, daarop tamboureert de schrijver erg. Laat mij u even zeggen, dat hier ter Oostkust weinig slechte venturies gemaakt worden; dat een ieder bij zijn venturie geholpen wordt, is dat een fout? Men weet hier in Indië, dat drie venturies gelijk staan met twee branden, door de onkosten, waarin men komt te vervallen en ik geloof, dat de ambtenaren bij het B. B. erg blijde zouden zijn, indien zij nu meubels in bruikleen van de Regeering konden krijgen.

Er gaat geen maand voorbij, of ik heb aardige ventu-rekeningen te betalen, daar de inwoners ter Oostkust bij het vertrek van een mede-ingezetene, om hem in staat te stellen zijn rekeningen en de aanstaande onkosten te betalen, zijn venturie helpen goedmaken. Gemiddeld heb ik dan ook per maand daaraan ± f100 besteed, ik beschouw die venturies als een coöperatief ondersteuningsfonds, behalve daár, waar enorme prijzen besteed worden, doch ik heb zelf al heel wat prullen ter waarde van nog geen gulden, voor f10, f20, f25 en hooger gekocht en ook dikwijls die dingen een paar malen laten opveilen.

Met uitzondering van een enkele, die sprak van zedelijkheid moed, heb ik het geschrift unaniem hooren afkeuren als op effect belust en of de zedelijke moed van Mr. J. v. d. Brand onder bijbedoelingen is, daarvan ben ik nog niet overtuigd.

M. i. is de schrijver der brochure van idee geweest, dat hij op zoo'n wijze en door met de woorden „God” en „Godsdienst” te schermen, het beste tot zijn doel komt, m. a. w. in de Staten-Generaal. Het zou mij voor iedere partij spijten, als de een of andere fractie hem een zetel in de Kamer aanbod.

Mocht ik mij vergissen, hetgeen ik hoop, dan begrijp ik niet, hoe Mr. J. v. d. Brand tot zoo iets heeft kunnen overgaan en geloof ik, dat veel nacht rust en een koel klimaat hem niet zouden schaden.

Ik ontken in het geheel niet, dat ook hier ter Oostkust eenige sjetten rondloopen en ook nog later zullen blijven rondloopen, voor wie een ieder slechts verachting koestert, doch een generaliseeren, zooals Mr. J. v. d. Brand doet, is m. i. beneden alle critiek

Ook in Europa heb ik mijn oogen den kost gegeven en ik durf verklaren, dat de koelie hier het veel beter heeft dan zijn collega's — fabrieksarbeiders — in Europa. Hier wordt soms als een klein kind voor hem gezorgd, b. v. dat hij een deel van zijn loon aan voedsel besteedt, hier wordt hem huisvesting en geneeskundige behandeling etc. verleend. Gebeurt dat in Europa?

Laat dit laatste bij een of ander misselijk sujet nog te wenschen over, naar verbetering wordt ijverig gestreefd, soms, door de ongelukkige, duistere wetten helaas, te vergeefs.

Ik ben geen vriend van den schrijver, dat heb ik reeds gezegd, doch afgescheiden daarvan en met alle recht aan mijne zijde, ontzeg ik de bevoegdheid aan Mr. J. v. d. Brand om over Indische toestanden te oordeelen.

Ten slotte protesteer ik met kracht tegen de beschuldigingen door Mr. J. v. d. Brand tegen den controleur bij het B. B. te Bindjei, den heer H. E. Muller geuit, een man, dien ik een sieraad van ons korps noem, iemand, die gentleman is en karakter bezit, iets dat men niet van een ieder kan zeggen, en vooral protesteer ik, omdat ik die zaak met die armbanden ken.

Waar zoovele Nederlandsche bladen zich met graagte op de brochure van Mr. J. v. d. Brand geworpen hebben, is het mij een genoegen geweest het kalme en bezadigde artikel over dat geschrift in het Koloniaal Weekblad van de „Vereeniging Oost en West” in het nummer van 27 November 1902 te mogen lezen, het spijt mij alleen maar, dat door den grooten afstand mijn artikel zoo laat komt, m. i. reeds te laat.

Wil men verbeteringen invoeren, och laat men dan op Java eens op de werving streng toezien; wij hier komen steeds te laat, ondanks de moeite, die wij ons getroosten. Hoevele ambtelijke wenken, verzoeken en brieven zonden wij reeds te vergeefs daarvoor!

Pakt het kwaad in zijn wortel aan, in de werving op Java, dat is noodig en gewenscht.

K.

Gedachtig aan het „hoor en wederhoor” geven wij ook aan dit, ons uit Indië toegezonden, geschrift eene plaats.

Wanneer zal men ontwaken?

Lezende, dat Rusland ongeveer 560 miljoen Roebels jaarlijks trekt van door den Staat geëxploiteerde bosschen en mijnen, denk ik daarbij aan Sumatra, omdat ik daar twintig jaren vertoefde, terwijl noch in dien tijd, noch later veel moeite gedaan werd, om van het gezegende, rijke land, de noodige partij te trekken. Vooral ook in het noordwestelijk gedeelte, leveren de oerwouden de prachtigste houtsoorten op. Er wordt gekapt en gebruikt, maar van een behoorlijke aanplanting geen spoor.

Reeds meermalen wees ik op het kostbare, onover-treffbare kamferhout, waarvan de inlanders bij Natal en omstreken, huizen en vaartuigen bouwen. Exploitatie van Staatswege op groote schaal, zou zeker ook, na verloop van tijd, miljoenen gulden aan baten geven. Ambtenaren met energie, die er niet tegen opzien dagelijks een uur of zes te paard te zitten en overal te surveilleren, zullen er nog wel te vinden zijn; de paperassenwinkel moet slechts bijzaak wezen. Zooals het met de kamferboomen gaat: uitroeien en niet inzaaien, gaat het met andere houtsoorten, als marabou, merantie, soerian, enz.

Wat de ertsen betreft: koper-zink- en ijzererts, wordt genoeg gevonden. Ik bezit stukjes magnet-ijzer van Sumatra, zoo zuiver als glas, men zou denken zilver voor zich te zien. Wat doet men hier in Europa geen moeite, om overal eer- en onzuivere ertsen op te delven en die naar de ijzermelsterijen te zenden, terwijl het erts, dat ik van Sumatra kreeg, oogenschijnlijk niets onzuivers bevat.

Op het nut van onderzeeische torpedobooten voor de verdediging van Indië, heb ik reeds lang geleden de aandacht gevestigd. Gelukkig zijn er nu bevoegde personen, die de aanschaffing dier vaartuigen voor Nederland aanbevelen, in stede van de zoo dure pantserkolossen, waarmee wij toch geen goed figuur maken.

Zutphen, 5 Februari 1903.

K. H. O. v. BENNEKOM.

Boekaankondiging.

Van den heer C. Kraay, uit Amsterdam ontvingen wij ter bespreking, een afdruck van zijn stuk over het *kostprijs van Duitse Biet-suiker*, dat voorkwam in het Herinneringsnummer, door J. H. de Bussy in Januari 1903 bij het 25 jarig bestaan van *De Indische Mercur* uitgegeven.

Wij achten het volkomen overbodig om voor de lezers van ons Weekblad de loftrampet te steken over de Indische Mercur en dit is de reden, dat wij bij 't verschijnen van 't feestnummer er niet over hebben gesproken.

Nu echter de heer K. ons een afdruck van zijn stuk heeft gestuurd, beginnen wij met de erkentenis, dat het Mercur-feestnummer nog meerdere zeer belangrijke artikelen bevat, waarop wij, als de gelegenheid zich daartoe aanbiedt, in ons blad nog wel terugkomen.

Van hetgeen de heer Kraay bespreekt: de kostprijs van de bereiding van suikerbieten tot suiker, ontbreekt ons de noodige vakkennis tot betekende waardeering, maar wij begrijpen best, dat die berekening, tot vergelijking met het kosten van rietsuiker een groote economische waarde heeft.

Van hetgeen de heer K. schrijft, is trouwens niet anders te verwachten, wij herinneren slechts aan de nog kortelings verschenen *Reisindrucken uit Oost-Azië op Handels en ander gebied*, het verslag eener voordracht op 24 November 1900, voor de leden van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap in *Natura Artis Magistra* te Amsterdam gehouden en voor het extra-nummer van de *Indische Mercur*, dat tevens als „Suikernummer” verscheen, tot Dec. 1902 bijgewerkt. Daarbij zijn gevoegd eene *steenkolblijlage* en eene *spoorwegen-blijlage*.

Wij zouden er een afzonderlijk nummer van ons Weekblad geheel aan moeten besteden, wanneer wij al het wetenswaardige voor O-Indië, dat in die geschriften voorkomt, grondig willen bespreken en wij bepalen ons dus tot de aanbeveling voor hen, die in vergelijkende studie belang stellen, om dat extra-nummer van de Indische Mercur met de bijlagen op te zoeken en te lezen. Ze zijn van December 1902.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Elsevier's Geill. Maandschr. Febr. 1903.
N. van Wingen: Djambi. (Met kaart en illustraties).

Indisch Genootschap. Verg. van 30 Dec. 1902
F. A. Liefcrinck: De residentie Bali en Lombok na het jaar 1894.

De Indische Gids. Februari 1903.
Mr. D. Pock: De eerste ontmoeting van den Min. van Koloniën met de Staten-Generaal. — G. P. Rouffaer: Een en ander over Tjandi Toempang. — S. P. Ham: De economische waarde van het Staatsbedrijf op Java. — Het Britsch-Indische budget in het Parlement (vervolg). — Varia: Een oude schuld van Indië en een oude pretentie op Nederland. — Gemeenschaps-Suikerindustrie op Java. — De pandhuispacht in N. I. — De werking der koel-ordonnantie voor Sum. Oostkust. — Maandel. Revue van Brochures, enz. — Koloniale literatuur: Hugo Pedersen, een kunstenaar in N. I., door Dr. A. A. Fokker. — E. J. Potgieter. Brieven aan Od. Busken Huët. . . door M. — Wetenschap en Industrie. — Maandel. bibliographie door W. C. Muller.

ADVERTENTIEN.

OOST EN WEST.

RESTAURANT

open, iederen dag der week van 10 ure v. m. tot 7 ure 's avonds.

Des Zondags van 12 tot 3 ure n. m. Toegang voor leden der Vereeniging en geïntroduceerden.

Diné / 1.50 bestaat uit bijna 't dubbele van 't plat du jour.

Eenvoudige rijsttafel, bestaande uit rijst, sator of kerri, één vleeschgerecht en één sambal (plat du jour) f 0.80, bereid door een baboe.

B. F. C. DALDERUP,

ATJHSTRAAT 68-68a-70, hoek Batjanstraat.

Het beste en voordeelgste adres voor

BUSGROENTEN. UITGEWOGEN GROENTEN.

ZUURKOOL. GEDROOGDE GROENTEN.

GEDROOGDE VRUCHTEN. VRUCHTEN IN BLIK.

GELD. ROOKWORST.

J. V. van den Arend.

MARCHAND-TAILLEUR.

Van Kinsbergenstraat 100.

's-Gravenhage.

Beveelt zich beleeft aan tot het maken van

Heeren Kleding naar Maat.

ATELIER VOOR REPARATIE

Fournisseurs de la Cour.

KOK & ZONN,

Tailleurs,

VEENESTRAAT 39,

La Haye.

Maison recommandée pour costumes „Genre Tailleur“ pour Dames.

Pension Büchner.

Laan van Meerdervoort 198,

hoek PERPONCHERSTRAAT,

Den Haag.

Logies te bes-reken

per maand, dag en week.

GIDS

VOOR

REPATRIËERENDEN.

Gratis aanbieding van de Haagsche Uitgevers-Mij,

„Het Gemeenschappelijk Belang“

Haagpoort 4.

Deze gids wordt in de onderstaande hotels gratis aan de repatriëerenden aangeboden:

- Hôtel des Indes. Batavia.
- Grand Hôtel „Java“ „
- Hôtel „Ort“ „
- „ Du Pavillon, Samarang.
- „ Ketabang-Genteng, Soerabaja.
- „ Simpang, Soerabaja.

Vraag prospectussen voor advertentiën.

Stoom-, Wasch- en Bleekinrichting.

OPGERICHT IN 1866.

Meermalen uitgebreid en verbeterd volgens de nieuwste en beste methode tot het wasschen, drogen, strijken en opmaken van alle Witte, Bonte, Flanelen en Wollen goederen.

Alle soorten van Gordijnen. Geeft de meeste waarborg voor eene behandeling met bacterie vrij water uit Norton wellen op ± 32 Meter beneden D.P. geboord en in een speciaal toestel ontijzerd.

Voordeelige condities voor enkel gewasschen en gedroogd.

Tarieven op aanvraag gratis verkrijgbaar.

Brief adres: GEBR. HEIJNEN.

Witte Brug. -- Den Haag.

IN ROBES

Fransche Coupe. Maison L. Carrière „Gratio“.

Reform kleding

SPECIALITEIT IN INDISCHE KLEEDINGEN.

naar keuze. Attesten ter inzage. 120, Van Swietenstraat 120. Den Haag.

Nederlandsch Wapenmagazijn

voorheen S. DE JAGER,

HAARLEM, Barteljorisstraat 32.

's GRAVENHAGE. Spui 12.

Fabriek van Wapens en Schermartikelen.

WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN

opgemaakt door 't Administratiekantoor der firma

FALKENBURG & Co.

's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64,

wordt op aanvraag gratis toegezonden.

Ook ligt deze gids op de informatiebureaux der Vereeniging „OOST en WEST“ te 's-GRAVENHAGE en te WELTEVREDEN ter beschikking van belangstellenden.

Vraagt offerte voor Ned. OOST en WEST INDIË.

Agent voor den Haag en omstreken, de Heer

A. DE SWERT.

Schenkweg 216

F. H. BOTHE,

21, Veenestraat -- Den Haag.

SPECIALITEIT IN

GEKLEURDE, ZWARTE en CRÈME STOFFEN.

Nouveauté's voor elk seizoen.

STEDS GROOTE ASSORTEMENTEN.

BILLIJKE PRIJZEN.

COSTUMES NAAR MAAT,

Gegarandeerde Coupe.

Specialiteit in:

Gekleede Costumes,

Mantelcostumes,

Mantels,

BLOUSES,

PEIGNOIRS,

Costuumrokken.

GROOTE KEUZE in:

Zwarte en Gekleurde JAPONSTOFFEN.

F. W. von Gemmingen, Den Haag. 13 Anna Paulownaplein

Chaussures Françaises et Americaines

A. Kogels & Zoon,

56. Prinssestraat 56. — 's-Gravenhage.

RIJKE SORTERING

SALON-, SOIRÉE- EN BALSCHOENEN.

SPECIALE INRICHTING VOOR SCHOEISEL OP MAAT.

SIEGEL-PIANINO.

Zie beoordeelingen van binnen- en buitenlandse autoriteiten, Musici en Technici.

HOOFDAGENTSCHAP v. Nederland, Nederl-Indië, België en Zuid-Afrika,

EERSTE NEDERL. MAATSCHAPPIJ tot Fabr. en Inv. van

Muziek-Instrumenten,

voorh. D. ANSINGH en Co., Zwolle.

GRAMOPHONE.

Simplex Sport Stores.

BUITENHOF 1, 's-Gravenhage.

FRANS ERNST.

Eenig Agent van de Gramophone and Typewriter Ltd.

Magazijn van Muziekinstrumenten.

GEBR. KOK (Gevestigd sedert 1848)

's-GRAVENHAGE, Gortstraat 17. AMSTERDAM, St. Janstraat 31.

Speciale inrichting voor het repareren van alle soorten Strijkinstrumenten.

Snaren, Strijkstokken, Étuis, enz. enz.

Specialiteit in Strijkstokken:

A. VIGNERON à Paris en RICH, WEICHHOLD Dresden.

A. LEWENSTEIN,

Wagenstraat No. 18a, Den Haag.

Levert de beste:

NAAIMACHINES à contant en op afbetaling.

De meest nieuwe soorten steeds voorhanden.

Op alle machines kan geborduurd worden.

Onderricht gratis.

Drie jaar schriftelijke garantie.

Machines worden ook op zicht gezonden.

Abonneert U op de

Bintang Hindia.

Geïllustreerd Tijdschrift voor den Inlander.

Abonnementsprijs f 3.— per jaar bij vooruitbetaling.

DIT BLAD VERSCHIJNT ELKE VEERTIEN DAGEN.

De Haagsche Uitgevers-Maatschappij.

„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG“,

HAAGPOORT 4.

G. L. Arbeiter,

Spuistraat 63.

Den Haag.

HOFBONTWERKER.

Grootste sortering van uitsluitend 1^e Pelterijen.

Speciale Inrichting tot het bereiden en opmaken van tijgerhuiden enz.

Opzetten van Vogels en Zoogdieren.

Conserveeren van Pelterijen enz., tegen de mot.

Lambert Waterreus,

Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.

TELEPHOON 317.

SAMBALLANS (origineele verpakking) 20 diverse soorten per busje à 35 en 55 cts.

KLAPPERS (versch geraspt) verkrijgbaar.

Gandaria assin - Atjar temoe koentje.

Indische Siropen. - Versche Kruiden. - Manissans.